

SPERANȚĂ ȘI RĂU

EXPERIENȚELE

**COPIILOR ÎN CĂUTAREA
SIGURANȚEI ÎN EUROPA**

Save the Children

Copertă: Copiii solicitanți de azil din Burundi participă la cursuri de limba sârbă într-un spațiu prietenos pentru copii, administrat de către Salvați Copiii și în parteneriat cu organizația Centrul pentru Integrarea Tinerilor, într-un centru de azil din Belgrad, Serbia.

Nemanja Stojanovic / Save the Children

Conținut

Rezumat	3
Notă despre metodologie și surse	6
1 Calitatea vieții copiilor începând cu sosirea lor în Europa	8
2 Probleme agravate: factori care afectează negativ starea vieții copiilor	10
3 Participarea copiilor la școală	18
4 Sentimentul de siguranță, apartenența și speranțele pentru viitor	24
Concluzie și recomandări	27
Note finale	30

Mulțumiri

Această cercetare nu ar fi fost posibilă fără participarea copiilor, a reprezentanților copiilor a profesioniștilor care și-au acordat timpul și și-au împărtășit experiențele. Apreciam Bethan Mathias, Paola Vargas, Camila Ayala, Tarek Daoud, Chris Derrick Opio și Sarah Kasyoka de la Unitatea de Cercetare și Evaluare Globală pentru sprijinul acordat în analiza datelor. Salvați Copiii dorește să mulțumească personalului din Danemarca, Italia, Lituania, Țările de Jos, Polonia, România, Suedia, Regatul Unit și Centrului Balcanic pentru Migrație și Deplasare pentru facilitarea procesului de colectare a datelor. Mulțumiri speciale lui Agapi Chouzouraki și Mirsini Paspati de la Consiliul Grec pentru Refugiați, precum și Kama Petruczenko de la Consiliul pentru Refugiați (Marea Britanie) pentru contribuțiile lor. Mulțumim Tatjanei Ristic și Milena Manojlovic pentru contribuțiile lor scrise la raport. Mulțumim Grupului European de Advocacy pentru Migrație și Tory Clawson de la Migration & Displacement Initiative pentru evaluarea lor tehnică.

Autor:
Daniel Gorevan

Editor și coordonator de rapoarte:
Leena Ahmed & Sara Granath

Design grafic:
John McGill

REZUMAT

În ultimii doi ani, peste 2 milioane de copii au fugit din țările lor de origine spre Europa. Aceștia au fugit singuri sau împreună cu familiile lor, predominant din cauza conflictului devastator din Ucraina, precum și a conflictelor din Siria, Afganistan, Republica Democrată Congo și din alte state, sau din cauza sărăciei și a impactului schimbărilor climatice din țara lor de origine. Toți acești copii s-au confruntat cu provocări semnificative, iar mulți încă o fac.

În timp ce guvernele europene au obligația de a respecta toate drepturile fiecărui copil care a fugit din țara sa, ele realizează acest lucru doar parțial, în cel mai bun caz. Uniunea Europeană (UE) și alte țări europene, precum Marea Britanie, au dat dovadă de un nivel de solidaritate fără precedent în răspunsul dat situației milioanele de copii care au fugit de conflictul devastator din Ucraina. În același timp acestea au adoptat măsuri tot mai draconice și uneori cu efecte mortale în vederea descurajării refugiaților și migranților din alte țări pentru a nu ajunge în Europa. În plus, nivelurile serviciilor oferite copiilor refugiați și migranți diferă de la țară la țară. Țările care sunt în primul rând țări de tranzit, precum cele balcanice, dispun de sisteme de azil slab dezvoltate și servicii limitate de protecție pentru copii fugiți din țara lor. Asigurarea educației copiilor refugiați și migranți prezintă însă provocări semnificative pentru mai multe țări europene.

Acest raport explorează experiențele călătoriei copiilor ajunși în Europa și impactul pe care l-au avut abordările politice diferite asupra stării vieții acestora. Studiul se bazează pe 18 discuții tematice, de tip focus grup, cu copii, 52 de interviuri cu profesori și alt personal educațional și răspunsuri la un chestionar detaliat de la peste 222 de copii și 279 de reprezentanți ai copiilor, într-un total de 11 țări.

Deși datele adunate nu sunt reprezentative pentru toți copiii refugiați și migranți ajunși în Europa, opiniile și perspectivele acestor copii, reprezentanți ai copiilor și profesioniști implicați oferă perspective valoroase asupra stării vieții și experiențelor acestor copii. Atunci când sunt analizate împreună cu alte cercetări și evaluări făcute de Salvați Copiii și alte organizații și instituții, acestea aruncă, de asemenea, o lumină atât de necesară asupra tendințelor cheie, politicilor problematice și bunelor practici ale UE și guvernelor europene.

Concluzii cheie:

Copiii fugiți din țările lor și reprezentanții lor care au participat la această cercetare se confruntă cu **provocări semnificative pentru sănătatea mintală și starea vieții**. Dintre copiii respondenți la chestionarul Salvați Copiii, 38% declară că se simt mai puțin fericiți de când și-au părăsit țara de origine și peste trei sferturi spun că au experimentat emoții și provocări dificile. Dificultățile comune includ îngrijorarea cu privire la viitor (45%), neliniștea (32%) și dificultatea de a dormi (31%). Interviurile și discuțiile de grup tematice ilustrează și mai mult provocările emoționale cu care se confruntă copiii care caută siguranță în Europa. După cum a spus un copil intervievat în Bosnia și Herțegovina: „Mă simt închis în gândurile mele negre și nu știu ce să fac cu viața mea”.

Nouă din zece dintre copiii care au răspuns vorbesc cu cineva atunci când au nevoie, apelând adesea la părinți, prieteni din țara de origine și colegii din țara gazdă drept confidenți. Cu toate acestea, mai puțin de unul din cinci a căutat asistență din partea serviciilor guvernamentale, ceea ce subliniază nevoia ca guvernele să **facă serviciile de sănătate mintală și de asistență psihosocială** mai ușor disponibile și mai adecvate pentru acest grup vulnerabil.

Proporția copiilor din Ucraina care au raportat tristețe sau tensiune crescută a fost considerabil mai mare decât cea a copiilor refugiați proveniți din alte țări. Acest aspect poate fi parțial explicat prin sentimentul de împlinire exprimat de copiii din țări precum Afganistan în discuțiile tematice de grup, ca rezultat al depășirii dificultăților resimțite la sosirea în Europa.

Copiii din Asia, Orientul Mijlociu și Africa, în special, se confruntă cu provocări, inclusiv violență, discriminare și lipsa de protecție legală. În general, în timp ce un sfert din toți reprezentanții copiilor care au răspuns la chestionar au raportat că se simt în pericol fizic în timpul călătoriei lor către țara gazdă, răspunsurile la chestionare ale copiilor și reprezentanților lor, împreună cu discuțiile de grup tematice, indică faptul că, copiii din țări precum Afganistan, Siria, Etiopia și din alte părți se confruntă cu mai multe **încălcări și violențe semnificative în călătoria lor**.

56% dintre copiii din aceste țări au declarat că s-au simțit în pericol în timpul călătoriei lor (comparativ cu 18% dintre copiii din Ucraina), trei sferturi raportând că au simțit acest pericol din cauza poliției (65%) și a grănicerilor (50%), iar 6 din 10 au declarat că se simt în pericol din cauza contrabandiștilor. În schimb, niciunul dintre copiii din Ucraina care au răspuns nu a spus că se simte în pericol din partea poliției sau a traficantilor și doar 12% au declarat că se simt în pericol din cauza grănicerilor. În cadrul discuțiilor de grup tematice, copii din țări precum Afganistan, Republica Democrată Congo și Siria au povestit că au suferit violențe la granițe, inclusiv au fost bătutăți și amenințați de poliție cu arme de foc, au dormit în păduri și munți și au fost nevoiți să meargă pe jos zile în șir. Un copil din Grecia a spus: „Am fost bătut puternic în braț de poliția greacă. Mi-au luat toate hainele și ne-au trimis înapoi în Turcia.”

Alte provocări notabile includ:

- Copiii din Ucraina au menționat în mod constant separarea de tații lor, care nu pot părăsi țara conform legii marțiale. În total, 30% dintre reprezentanții copiilor au declarat că au fost nevoiți să-și lase membrii apropiați ai familiei în țara de origine.
- În discuțiile de grup tematice din Lituania și Grecia, copiii din țări din Asia, Africa și Orientul Mijlociu și-au exprimat îngrijorarea cu privire la stabilirea șederii legale, o problemă evidențiată și în interviurile cu informatorii cheie din Balcani. Lipsa documentelor îi expune pe copii la exploatare și le împiedică accesul la protecție și educație.
- 86% dintre reprezentanții copiilor care au răspuns la chestionar au avut dificultăți economice, raportând lupte pentru a plăti facturile, pentru a cumpăra alimente hrănitoare sau pentru a asigura suficientă hrană pentru familie.

Mersul la școală a fost evidențiat de informatorii cheie ca principala modalitate prin care copiii refugiați și migranți pot prospera, spunând că școlile sunt refugii sigure și esențiale pentru integrarea lor în țările gazdă. Unul a subliniat că „copiii se simt cu adevărat fericiți, se integrează în comunitatea școlară și sunt încrezători”.

Paul Wu / DEC

În ciuda faptului că multe țări din Europa au probleme semnificative în asigurarea unei educații de calitate pentru copiii refugiați și migranți, majoritatea copiilor care au răspuns la chestionarul Salvați Copiii sunt la școală, o majoritate clară exprimând o preferință pentru școlarizarea în persoană față de educația online. Discuțiile de grup tematice și interviurile cu profesorii au confirmat că frecventarea școlii în persoană oferă avantaje sociale, reduce sentimentele de singurătate și facilitează prietenia cu localnicii.

Școlarizarea online, mai frecventă în rândul copiilor refugiați ucraineni, pune provocări deosebite și pentru cei care frecventează școlile naționale, care simt o presiune crescută și oboseală, luptând să țină pasul cu ambele programe. În cazul copiilor care nu ajunseseră încă în țara de destinație, era mai puțin probabil ca aceștia să urmeze orice formă de educație.

Participanții la această cercetare au subliniat necesitatea unui acces mai bun la **activități extra curriculare**. După cum a spus un profesor din Bosnia și Herțegovina, „simpla înscriere a lor la școală nu este suficientă”. Cu toate acestea, barierele lingvistice, distanța față de școală, transportul limitat și lipsa mijloacelor financiare împiedică participarea copiilor la aceste activități.

Concluzie și recomandări cheie

Important este că peste o treime dintre copiii care au răspuns la chestionarul Salvați Copiii și-au exprimat fericirea în creștere față de când și-au părăsit țara de origine. În cadrul discuțiilor de grup tematice, copiii au spus că se simt mai în siguranță și eliberați de amenințări, un copil afirmând că „nu există bombe, nu există rachete”. Experiența pozitivă de interacțiune cu serviciile de asistență și profesioniștii a fost, și ea, evidențiată de copii în discuțiile de grup tematice, alături de oportunitățile pe care le vor avea în viitor și contribuțiile pe care le pot aduce în noile lor societăți.

Acest lucru arată că Europa este un refugiu sigur pentru unii copii și are potențialul de a fi pentru toți cei care caută siguranță. Există și domenii de bună practică pe care se poate construi în viitor – de la oferirea de protecție copiilor din Ucraina în temeiul Directivei privind protecția temporară, până la furnizarea de servicii de educație și protecție a copilului de bună calitate.

În schimb, țările europene iau acum decizii importante, inclusiv reformarea sistemelor europene și naționale de migrație și azil prin Pactul UE privind migrația și azilul, care reiterează politicile care duc la tratamente inumane, încălcări ale drepturilor și servicii inadecvate pentru copiii care au participat la această cercetare.

Salvați Copiii consideră că fiecare copil aflat în tranzit trebuie să fie tratat cu demnitate, nevoile să le fie satisfăcute, iar drepturile respectate. Prin urmare, Salvați Copiii solicită guvernelor europene și UE să:

- Extinderea și dezvoltarea serviciilor de sănătate mintală mai accesibile pentru copiii refugiați și migranți.
- Stabilirea căilor de migrație sigure și legale, inclusiv a cotelor de muncă, sponsorizări private, permise de studiu și vize umanitare.
- Oferirea accesului la protecție și la permise de rezidență pe termen lung în UE refugiaților din Ucraina care au solicitat protecție în temeiul Directivei de protecție temporară sau care fug din țară pentru prima dată, atâta timp cât ostilitățile sunt în desfășurare.

- Soluționarea cererilor de azil întârziate și simplificarea procedurilor privind permisele de ședere
- Numirea promptă a tutorilor pentru copiii neînsoțiți și separați și acordarea prioritara de îngrijiri bazate pe familie față de îngrijirea rezidențială.
- Schimbarea politicilor și practicilor, cum ar fi cele de opoziție, care duc la încălcări ale drepturilor copilului și asigurarea conformității cu legile privind drepturile omului la frontiere prin stabilirea unui mecanism independent de monitorizare a frontierei.
- Prioritizarea reunificării, permițând copiilor refugiați să se alătore celor mai apropiați membri ai familiei.
- Stoparea detenției la punctele de tranzit a copiilor migranți prin permiterea libertății de mișcare, inclusiv prin demararea procedurilor accelerate.
- Asigurarea accesului la educație de calitate pentru toți copiii refugiați și migranți și oferirea de cursuri de sprijin și activități extra curriculare pentru a creșterea bunăstării și integrarea copiilor.

Marija Piroški / Save the Children

NOTĂ DESPRE METODOLOGIE ȘI SURSE

Acest raport urmărește să trianguleze diferite surse pentru a identifica tendințele și a ajunge la concluzii despre starea vieții și experiențele copiilor refugiați și migranți din Europa, politicile care le afectează starea vieții și ce pot face guvernele și instituțiile europene pentru a îmbunătăți situația.

În perioada septembrie-noiembrie 2023, Salvați Copiii a organizat 18 discuții de grup tematice care au implicat 95 de copii din șapte țări, a intervievat 52 de profesori din 11 țări și a adunat răspunsuri la un chestionar detaliat de la peste 222 de copii și 279 de reprezentanți ai copiilor din 10 țări.

Participanții la discuțiile de grup tematice au fost din Afganistan, Angola, Republica Democrată Congo, Etiopia, Gambia, Irak, Maroc, Siria și Ucraina. Respondenții la chestionar au fost din Algeria, Afganistan, Bangladesh, Iran, Irak, Nigeria, Pakistan, Somalia, Sudan, Siria și Ucraina. Dintre copiii care au răspuns la chestionar, 64% au fost băieți și 36% fete. Toți copiii care au participat la cercetare aveau peste 12 ani.

Raportul se bazează și pe alte cercetări și evaluări efectuate de Salvați Copiii în țări europene în care organizația își desfășoară activitatea,¹ precum și pe literatura de specialitate existentă și alte surse.

Lipsa de date comparabile pentru mai multe țări europene cu privire la temele acoperite în acest raport este recunoscută pe scară largă, în parte datorită varietății de indicatori și definiții utilizate în diferite baze de date și surse.² Ca și în cazul datelor generale despre copiii refugiați și migranți din întreaga Europă, discuțiile de grup tematice, interviurile și chestionarele efectuate în scopul acestui raport sunt limitate și nu ar trebui generalizate la toți refugiații din țările gazdă din Europa.

De exemplu, majoritatea copiilor și reprezentanților lor care au completat chestionarul Salvați Copiii sunt refugiați din Ucraina (86% dintre reprezentanți și 68% dintre copii), la fel ca majoritatea discuțiilor de grup tematice (12) în comparație cu copiii din alte țări (6). Copiii și reprezentanții lor din Ucraina care au răspuns au fost în principal în Lituania, România și Polonia, iar discuțiile de grup tematice au avut loc în Danemarca, Țările de Jos, Lituania, România și Polonia. Majoritatea copiilor și reprezentanților lor din alte țări decât Ucraina, care au răspuns la chestionar, se aflau în Marea Britanie, Grecia, Serbia și România, iar discuțiile de grup tematice cu acești copii au avut loc în Grecia, Lituania și Bosnia și Herțegovina.

Datele au fost colectate într-un total de 11 țări³, atât țări membre UE, cât și țări din afara UE. Este important să interpretăm această distribuție pe țară cu prudență, deoarece numărul de copii la care s-a ajuns la fiecare birou Salvați Copiii participant a variat, iar distribuția pe țară reflectă eforturile diferite de a ajunge la acești copii și conexiunile diferite cu refugiații pe care birourile Salvați Copiii (și organizațiile partenere) le au, mai degrabă decât o distribuție reală sau un profil demografic al refugiaților și migranților din Europa. Prin urmare, nu vorbim de un eșantion sau un sondaj reprezentativ. Copiii din discuțiile de grup tematice au fost, de asemenea, în țările lor gazdă sau de tranzit pentru diferite perioade de timp.

Copiii ucraineni și cei din alte țări care au răspuns la chestionar⁴ au profiluri diferite și trăiesc în circumstanțe diferite. Copiii ucraineni care au răspuns sunt mai degrabă de sex feminin (49% vs. 15%), mai tineri (79% sub 16 vs. 24%), și locuiesc mai degrabă cu familia în apartamente sau case (83% față de 25%). Este mai puțin probabil un copil din Ucraina să locuiască neînsoțit în centrele de primire (0% față de 49%), să fie în tranzit (5% față de 40%) sau să fie un copil neînsoțit de sau separat de familie (3% față de 68%).

Figura 1
Țările în care au fost colectate datele

- Discuții de grup, chestionare și interviuri cu informatori-cheie
- Chestionar și interviuri cu informatori cheie
- Numai interviuri cu informatori-cheie

* Această desemnare nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este în conformitate cu Rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate al ONU și cu avizul CIJ privind Declarația de independență a Kosovo. Cercetarea nu a fost efectuată pe teritoriul Kosovo.

1

CALITATEA VIETII COPIILOR ÎNCEPÂND CU SΟΣIREA LOR ÎN EUROPA

O analiză globală a literaturii și datelor existente a constatat că „copiii refugiați și solicitanți de azil au rate ridicate de sindrom de stres posttraumatic (PTSD), depresie, și anxietate”.⁵ Copiii refugiați și migranți au, de obicei, nevoi considerabile privind sănătatea fizică la sosirea în țările de destinație.⁶

Acest lucru este valabil pentru copiii refugiați și familiile lor care au fugit în Europa. Într-un raport privind sănătatea mintală a persoanelor strămutate din Ucraina în Danemarca, s-a subliniat că 42,5% au suferit de pe urma unor acte de război sau luptă, iar 38,9% și-au pierdut membri de familie sau prieteni apropiați în urma războiului, aproape 30% prezentând simptome de PTSD.⁷ Între timp, un alt studiu realizat de Consiliul Norvegian pentru Refugiați a constatat că „în [Polonia, România și Moldova], majoritatea respondenților (68%) au declarat că sunt preocupați de evenimentele (traumatizante) din Ucraina, acesta fiind principalul motiv pentru care nu se simt în siguranță”.⁸

Din cei 222 de copii care au răspuns la chestionarul Salvați Copiii, 38% au declarat că se simt mai puțin fericiți (fie ceva mai puțin, fie mult mai puțin) de când au părăsit țara de origine. Când au fost întrebați dacă au trăit emoții pozitive sau negative în ultima lună, trei sferturi (75%) au raportat că au trăit o emoție negativă.

Acest lucru a fost similar în rândul copiilor, indiferent de vârstă sau sex, copiii din Ucraina în special raportând o scădere a fericirii și trăind emoții negative.

Aceste emoții negative s-au manifestat cel mai frecvent ca sentiment de îngrijorare pentru viitor (45%), neliniște (32%), dificultăți de a adormi sau insomnie (30%), lipsă de energie pentru a face sarcinile de zi cu zi (30%) și singurătate (28%). Copiii raportează, de asemenea, sentimente de furie (20%), disperare (17%), frică pentru viața lor (15%) și coșmaruri recurente (12%). Un număr și mai mare de reprezentanți ai copiilor, peste 9 din 10, au raportat că au experimentat emoții negative.

În plus, aproape jumătate dintre reprezentanții copiilor (48%) au raportat că copiii aflați în grijă au manifestat tristețe sau au fost tensionați sau nervoși mai des de când au părăsit țara de origine. Copiii reprezentanții copiilor ucraineni au fost mai afectați negativ: 53% la ucraineni față de 16% alți copii.⁹ În plus, aproape o treime (31%) au răspuns că încrederea copiilor lor a scăzut (din când în când sau adesea). Niveluri mai ridicate de încredere au fost raportate de copiii mai mari și la cei care au sosit din alte țări decât Ucraina.

Aceste provocări emoționale s-au reflectat și în interviuri și discuții de grup tematice. În Bosnia și Herțegovina, un copil într-o discuție de grup tematică a spus, „Mă simt închis în gândurile mele negre și nu știu ce să fac cu viața mea”. În Marea Britanie, un profesor a remarcat provocările cu care se confruntă copiii refugiați: „Le este dor de casă, sunt anxioși, le este greu să fie într-un loc nou, o cultură nouă, așa cum sunt lucrurile – o <<planetă extraterestră>>, mi-a spus un copil”. Este similar cu alte cercetări Salvați Copiii privind provocările cu care se confruntă copiii la sosirea în Europa prin Balcani, care au constatat că „copiii își încordau în mod clar capacitățile personale pentru a-și integra experiențele emoționale”.¹⁰

Un studiu realizat de Salvați Copiii din 2022 a constatat niveluri similare de nefericire (57%, fie mult, fie ceva mai puțin fericiți) și niveluri mai scăzute de încredere (44%) în rândul copiilor ucraineni chestionați.¹¹ În plus, reprezentanții ucraineni intervievați de Salvați Copiii în 24 de țări au raportat că cei mai afectați de grijile cu privire la viitor au fost copiii, care nu au suficienți prieteni în jurul lor, nu cunosc limba și duc dorul prietenilor și familiei din Ucraina.¹²

Opțiuni de sprijin disponibile pentru copii

„Copiii refugiați și migranți au trecut prin multe și mulți au suferit traume... Au nevoie să se simtă în siguranță pentru a-și demonstra toate talentele și abilitățile”,

Profesor
Bosnia și Herțegovina

Pentru copiii care au trecut prin experiențe dificile și au fost expuși la evenimente traumatiche, un factor cheie în reziliența lor este „sprijinul social și emoțional adecvat și îngrijirea adaptată din partea reprezentanților copiilor permanenți”.¹³ În mod încurajator, 89% dintre copiii intervievați au declarat că vorbesc cu cineva atunci când au nevoie de ajutor. Copiii au raportat că au vorbit mai ales cu părinții, prietenii din țara lor de origine și prietenii din țara gazdă. Când au nevoie de ajutor, fetele tind să vorbească mai mult decât băieții, copiii mai mici decât cei mai mari și copiii ucraineni mai mult decât copiii din alte țări.¹⁴

Cu toate acestea, probabilitatea ca copiii să vorbească cu lucrătorii de la recepție sau cu angajații guvernamentali, cum ar fi profesorii sau asistenții sociali, a fost mult mai mică (19%). Când reprezentanții copiilor au fost întrebați dacă sunt conștienți de opțiunile de sprijin pentru copiii lor care prezintă semne de suferință, 61% au răspuns afirmativ. Cu toate acestea, mai puțin de două treimi (61%) dintre acești reprezentanți ai copiilor care erau avizați au căutat sprijin. Cei care au căutat ajutor au descoperit că activitățile recreative pentru copii au fost utile, precum și activitățile care se concentrează pe îmbunătățirea calității vieții copiilor și pe gestionarea emoțiilor.

Acest lucru este similar cu alte studii, sugerând necesitatea ca guvernele să extindă disponibilitatea serviciilor de sănătate mintală și de sprijin psihosocial (MHPSS) pentru copiii refugiați și migranți și familiile acestora. Cercetările privind copiii refugiați din Ucraina publicate de Salvați Copiii anul acesta au constatat că, în ciuda prevalenței problemelor psiho-sociale, „doar câțiva copii și reprezentanți ai copiilor au căutat acces la serviciile MHPSS. În special fetele adolescente au explicat că vor să vorbească cu un psiholog, dar că nu știau cum să contacteze unul sau că părinții lor nu au fost de acord.”¹⁵ Consultările avute cu copiii din Polonia au constatat că „jumătate dintre [100] participanți din Ucraina au spus că ar dori să vorbească cu cineva specializat despre sănătatea lor mintală”, unii copii subliniind că ar dori ca acest lucru să aibă loc cu un specialist din Ucraina, care le-ar putea vorbi în propria lor limbă și le-ar putea înțelege mai bine trăirile.¹⁶

Acest sprijin nu este important doar ca solicitare imediată a multora dintre acești copii, ci și pentru că, în absența „sprijinului timpuriu pentru promovarea sănătății mintale... o proporție mare de copii refugiați sunt expuși riscului de dezavantaj educațional și de slabă integrare socială în comunitățile gazdă, lucru care le pot afecta cursul vieții”.¹⁷

2

PROBLEME AGRAVATE: FACTORI CARE AFECTEAZĂ NEGATIV STAREA VIEȚII COPIILOR

Deși este de înțeles că problemele psihologice sunt frecvente la copiii forțați să fugă, studiile ulterioare au arătat că amploarea acestor probleme poate fi redusă în timp, în special cu sprijin și asistență adecvată și atunci când aceștia sunt capabili să meargă la școală și să participe social.

Însă, provocările pe care mulți copii ajunși în Europa le întâlnesc se extind dincolo de fuga inițială din țara lor și cuprind experiențele legate de călătorie. Acest lucru este valabil mai ales pentru cei supuși violenței și este agravat de faptul că „procedurile prelungite de azil, permisele de ședere temporare, reîntregirile familiale întârziate, multe mutări școlare și atitudini xenofobe” pot contracara „dezvoltarea sănătoasă”.¹⁸

Salvați Copiii a documentat modul în care eforturile guvernelor europene de a restrânge capacitatea copiilor de a solicita azil în UE, de a-i limita pe cei care au sosit și de a-i descuraja pe alții să vină, au condus la încălcări grave ale drepturilor lor la frontiere și la sosirea în Europa.¹⁹

Respondenții la chestionar, discuțiile de grup tematice și interviurile cu informatorii cheie oferă dovezi suplimentare cu privire la modul în care aceste politici și practici adesea deliberate, adoptate de guvernele europene pentru a restricționa migrația, au un impact negativ asupra copiilor și familiilor acestora. Ele evidențiază, de asemenea, unele provocări specifice cu care se confruntă copiii din Ucraina.

Violență și pericol pe rutele către Europa

Fuga din calea violenței și căutarea refugiului într-o țară nouă este o experiență adesea dificilă. Dintre reprezentanții copiilor care au răspuns la chestionar, un sfert au raportat că se simt în pericol fizic în timpul călătoriei lor către țara gazdă. Persoanele sau situațiile care i-a făcut să se simtă în pericol au vizat cel mai frecvent poliția, grănicerii sau soldații, urmați de vremea nefavorabilă, contrabandiștii, alți călători, traversările pe mare și nevoia de a merge pe distanțe lungi.

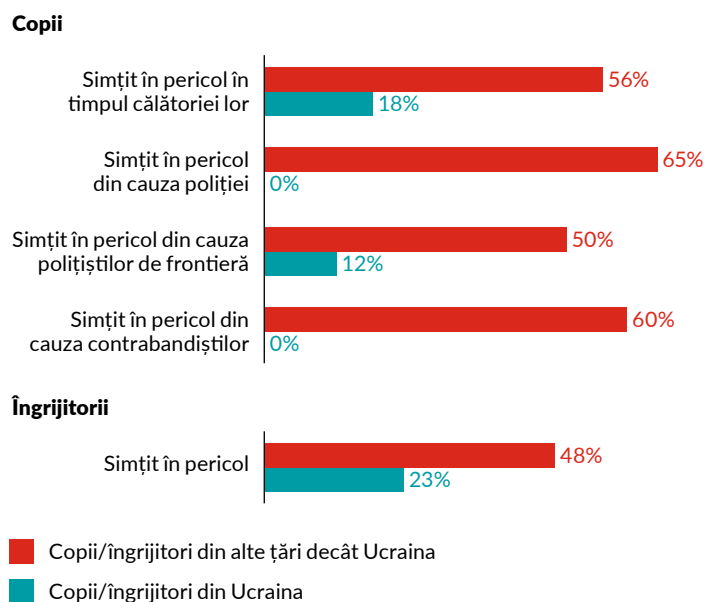
În discuțiile de grup tematice din Polonia, copiii din Ucraina au evidențiat amintirile neplăcute despre călătoria din țara lor, inclusiv nevoia de a aștepta la granițe, mersul pe distanțe lungi, depășirea punctelor de control, senzația de frig și utilizarea mijloacelor de transport supraîncărcate. În Lituania, copiii din Ucraina au menționat și greutăți în călătorie. Un copil a spus: „Călătoria a fost foarte grea... cel mai dificil lucru a fost că era foarte frig”.

Copiii din alte țări, inclusiv Afganistan și Siria, au evidențiat provocări mai profunde și încălcări grave ale drepturilor ca parte a călătoriei lor, inclusiv violența cu care s-au confruntat la granițele Europei. În general, dintre copiii care au răspuns la chestionarul Salvați Copiii, copiii mai mari, băieții și copiii din alte țări decât Ucraina au fost mai vulnerabili. O proporție mai mare dintre acești copii au călătorit cu alte persoane decât cu membri ai familiei sau au călătorit singuri, sunt separați sau neînsoțiți, trăiesc în centre de primire fără familiile lor, și sunt în tranzit.²⁰

56% dintre copiii din alte țări decât Ucraina au declarat că s-au simțit în pericol pe parcursul călătoriei lor (comparativ cu 18% dintre copiii din Ucraina), o mare parte raportând că au simțit acest pericol din cauza poliției (65%) și a grănicerilor (50%), iar alți 6 din 10 au spus că se simt în pericol din cauza contrabandiștilor. Niciun copil din Ucraina care a răspuns nu a spus că se simte în pericol din cauza poliției sau a traficantilor, iar un procent mult mai mic (12%) a raportat că se simte în pericol din cauza grănicerilor. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că cetățenii ucraineni pot călători fără viză în țările europene – fără a fi necesar să fie introduși ilegal peste granițe – în timp ce copiii din țări precum Siria și Afganistan care au participat trebuie adesea să treacă neoficial pentru a putea solicita protecție la frontierele unde autoritățile i-au respins ilegal și violent. O proporție la fel de mai mare de reprezentanți ai copiilor care provin din alte țări decât Ucraina (48%) au declarat că s-au simțit în pericol, comparativ cu reprezentanții copiilor ucraineni (23%).

În Lituania, copiii care au ajuns în țară prin Belarus au subliniat că au fost nevoiți să petreacă mai multe zile în pădurile de la graniță precum și dificultățile pe care le-au întâmpinat în a ajunge în țară. Un copil a spus: „A fost o călătorie grea, nesigură... Am petrecut 3 zile în pădure. Situația a fost foarte grea.”

Figura 2
Sentimentul de pericol al copiilor și al îngrijitorilor

În discuțiile de grup tematice din Grecia, copiii aveau amintiri dureroase și trăiseră experiențe traumatice. Un copil a afirmat, „Eram epuizat de călătorie, 15 zile am mers pe jos.” Un alt copil a adăugat, „Mi-a fost foame, frig și era umed, ne ascundeam în pădure.” Despre tratamentul din partea autorităților la frontieră, un copil a declarat: „Poliția elenă m-a lovit la graniță. M-au dat unui alt grup de pakistanezi și afgani, care erau un fel de bandă, și m-au adus în Turcia”. Altul a adăugat: „Am fost bătut puternic în braț de poliția greacă. Mi-au luat toate hainele și ne-au trimis înapoi în Turcia.”

Copiii din discuțiile de grup tematice din Bosnia și Herțegovina au avut experiențe similare. Un copil vorbind despre călătoria lui a spus: „Călătoria mea a fost foarte grea, ne-am plimbat nopți și zile, tot timpul. Am dormit în munți și a fost foarte frig. Poliția ne-a împins înapoi și ei au arme, au tras în aer. Am fost foarte speriat.”

De asemenea, copiii au evidențiat problemele întâlnite mai devreme în călătoria lor, înainte de a ajunge în Europa. Un copil din Grecia a declarat: „La granița cu Pakistanul, în Balucistan, armata trăgea asupra noastră. Mă gândeam că voi muri și nimeni nu mă va găsi. Munții erau înalți și periculoși, după trei zile eram în deșert sub soare. La granița cu Iran, la munți, un puști de 13 ani a căzut de pe o stâncă și nu l-am putut salva.”

Pactul UE privind migrația și azilul și Directiva privind protecția temporară

Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene (UE) finalizează o reformă a legislației UE privind gestionarea azilului și a migrației într-un pachet cunoscut sub numele de „Pactul privind migrația și azilul”. La 20 decembrie, aceștia au ajuns la un acord cu privire la elementele de bază ale legilor aflate în discuție, care ar putea avea implicații negative de mare anvergură pentru drepturile copiilor în mișcare în Europa și nu numai, dacă va fi validat în cele din urmă în primăvara anului 2024.²¹

Propunerile de bază atât pentru procedurile de azil și de verificare nu dispun de suficiente garanții și proceduri adecvate pentru a asigura respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor copilului.²²

Procedurile convenite la frontiere riscă să ducă la detenția sistematică a copiilor și la restricții ale libertății de circulație, având un impact asupra accesului la servicii de îngrijire, educație și sănătate adecvate. Acestea ar putea duce la reținerea familiilor cu copii pentru mai mult de șapte luni.

În acordul din decembrie, propunerile anterioare care ar fi putut reprezenta îmbunătățiri ale status quo-ului, inclusiv cele de stabilire a unui nou sistem de solidaritate și împărțire a responsabilității între statele membre și proceduri mai eficiente și echitabile pentru reunirea familiei, au fost în mod substanțial diluate.

Refugiații din Ucraina nu fac parte din sistemele normale de azil ale țărilor UE. În urma escaladării dramatice a conflictului din Ucraina în februarie 2022, UE a autorizat Directiva de protecție temporară (PT), o măsură a UE menită să ofere protecție imediată și temporară în cazurile unui număr mare de persoane strămutate care sosesc din țări non-UE. Conform PT, refugiații din Ucraina au dreptul la un permis de ședere, acces la educație, liberă circulație, îngrijire medicală, acces la piața muncii și cazare.

Claire Thomas / Save the Children

Asigurarea practică a acestor drepturi refugiaților din Ucraina s-a dovedit o provocare semnificativă pentru statele membre UE.²³ A fost în orice caz crucială pentru cei aproape 6 milioane de refugiați în Europa înregistrați de UNHCR, incluzând milioane de copii.²⁴ Datele parțiale din UE arată că mai mulți refugiați din Ucraina au cerut protecție în 2023.²⁵ atunci când a fost percepută o scădere a numărului de sosiri, decât au făcut-o cei sosiți pe toate rutele mediteraneene în acest an, până acum.

Directiva de protecție temporară a fost reînnoită.²⁶ la durata ei maximă și va expira pe 5 martie 2025. Dacă refugiații din Ucraina vor avea nevoie să intre în sistemele obișnuite de azil și migrație ale statelor membre, aceasta ar putea cauza probleme semnificative, existând estimarea că, chiar dacă doar un sfert dintre cei care beneficiază de protecție temporară ar face acest lucru, ar „solicita capacitatea procedurală de azil național sau migrație cu mult dincolo de limitele acesteia – în special în acele țări care găzduiesc ponderi relative mari de oameni.”²⁷

Experiențele copiilor din aceste discuții de grup tematice corespund cu o cercetarea recentă efectuată de Salvați Copiii asupra copiilor care au urmat „ruta balcanică” spre Europa (vezi căsuța de text nr. 2), în care copiii au raportat că au suferit din pricina mai multor tipuri de violență La frontiere, violența a inclus ținerea în condiții de frig, șocurile electrice și bătăile severe, ducând la răni fizice grave, cum ar fi fracturi și contuzii, principalii autori fiind polițiști sau grăniceri și traficanți.²⁸ Sunt, de asemenea, similare unei cercetări de anul acesta a organizației Salvați Copiii, care a descoperit că una din trei fete imigrante intervievată în Africa de Nord a suferit sau a fost martoră la abuz sexual sau alte forme de violență bazată pe gen în timp ce fugea din țara ei pentru a-și găsi siguranța în Europa, și că aceasta i-a impactat profund sănătatea mintală.²⁹ Cercetări recente colectate de UNHCR, UNICEF și IOM cu privire la copiii care migrează în Europa au arătat, de asemenea, că aproape unul din cinci copii a suferit violență fizică în timpul călătoriei.³⁰

Discriminarea

Peste un sfert dintre copiii care au răspuns la chestionar au declarat că, în ultima lună, cineva nu a fost bun, a fost nepoliticos sau i-a făcut să se simtă excluși. Copii au declarat că acest lucru li s-a întâmplat pe strada lor sau în cartier (37%), mergând la școală (22%), traversând o graniță (15%) mergând la un magazin sau restaurant (8.3%), sau la interacțiunile cu poliția (8%).

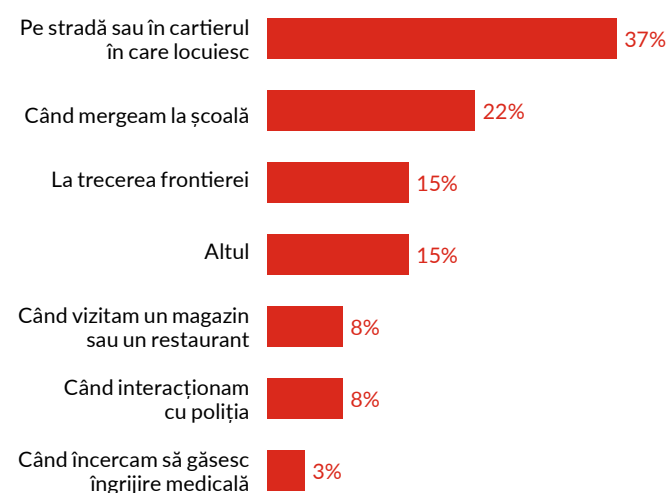
Și reprezentanții copiilor suferă de pe urma discriminării. De când și-au părăsit țara, 29% din reprezentanții copiilor au declarat că au suferit o formă sau alta de discriminare. Au întâlnit această discriminare sub forma faptului că nu au avut acces la anumite activități, li s-au creat dificultăți, au fost făcuți să se simtă inferiori din cauza situației lor. Pe lângă incidentele menționate de către copii, reprezentanții copiilor au menționat că au suferit o formă de discriminare atunci când au încercat să găsească o locuință, un loc de muncă sau îngrijire medicală și atunci când au încercat să-și înscrie copiii la școală. Un număr mai scăzut dintre aceștia au menționat că s-au confruntat cu discriminare la trecerea frontierei și în timpul interacțiunii cu poliția.³¹

Hărțuirea și intimidarea (eng. bullying) este, de asemenea, o problemă pentru copiii refugiați și migranți. Un profesor din Marea Britanie a declarat, “Am avut un copil din Iraq care a fost victima hărțuirii și intimidării. Își băteau joc de el din cauză că este refugiat, că nu are propria locuință și că nu cunoaște limba. Un băiat din clasa lui [-] a ajutat.”

Într-o discuție de grup tematică cu copiii din Bosnia și Herțegovina, s-a constatat că acest sentiment de discriminare și de neacceptare a contribuit la singurătatea și gândurile negative din rândul copiilor. Un copil a menționat: „Nu pot să merg în oraș pentru că mă simt rău. Oamenii se uită la mine și nu mă simt confortabil.” Altul a adăugat, „Nu mă simt acceptat pentru că aceasta nu este țara mea.”

Alte studii au evidențiat dovezi care arată că mulți copii refugiați, solicitanți de azil și apatrizi sunt supuși stereotipurilor negative, atitudinilor negative sau altor forme de abuz.³² Cercetările recente ale organizației Salvați Copiii asupra copiilor din Ucraina au descoperit că aceștia suferă de pe urma remarcilor xenofobe și a hărțuirii și intimidării acolo unde sunt găzduiți.³³

Figura 3
Situatii, în ultima lună, în care cineva nu a fost amabil sau a fost nepoliticos sau i-a făcut pe copii să se simtă triști sau excluși din cauza situației lor

Alina Smutko / Save the Children

Salvați Copiii lucrează cu copiii fugiți din țările lor, în Europa și în întreaga lume

Salvați Copiii sprijină copiii migranți și refugiați din Europa. De exemplu, în Spania sprijinim copii precum Zaid*, în vârstă de 16 ani* și Zidan*, în vârstă de 14 ani, care sunt fără adăpost, pentru a-i conecta cu serviciile guvernamentale, pentru a le oferi asistență juridică și sprijin de zi cu zi, cum ar fi cursuri de limbă și activități sociale. Sprijinim integrarea familiilor de migranți și refugiați prin informații care le sprijină integrarea de zi cu zi, prin activități care le facilitează contacte și le oferă expunere la cultura și limba țării gazdă. În Italia, oferim o linie de asistență gratuită pentru copiii care ajung în țară singuri, oferind consiliere juridică, sprijin psihosocial și referințe către autorități pentru sprijin. În 2020, linia directă a primit 1.276 de apeluri permițându-ne să asistăm 703 persoane.

În 2022, Salvați Copiii a mărit rapid capacitatea programelor noastre ca răspuns la războiul din Ucraina, oferind mâncare și apă, transfer de bani lichizi, sprijin psihosocial, și spații sigure pentru 1.095.323 de copii și familiile lor în Ucraina, Polonia, România și Lituania. Am ajutat peste 300.000 de oameni care au fost forțați să-și părăsească casele și au fugit în Europa, inclusiv 177.589 de copii din țările vecine, și am sprijinit copiii și familiile din Ucraina în Danemarca, Finlanda, Germania, Italia, Țările de Jos, Norvegia, Spania, Suedia, Elveția și Marea Britanie.

De asemenea, ajutăm copiii din întreaga lume afectați de conflicte, violență, sărăcie și schimbări climatice care determină mulți copii și familii să se mute împotriva voinței lor. În Yemen, programele noastre de sănătate au ajutat-o pe Fatima* să găsească sfaturi și sprijin după ce a fost căsătorită cu forța la 14 ani. În Siria, sprijinul nostru pentru familia lui Abboud* i-a permis acestuia să nu mai lucreze într-un câmp petrolier și să se întoarcă la școală.

Salvați Copiii sprijină copiii fugiți din țările lor și în țările de tranzit, ajutându-i să evite pericolele precum contrabandă, trafic și alte violențe. Oferim servicii psihosociale și de protecție, informații și locuri astfel încât copiii și familiile să se odihnească și să se simtă în siguranță. În Egipt, programul nostru l-a ajutat pe Nasser*, în vârstă de 17 ani, să-și proceseze experiențele dureroase de a fi înrolat forțat într-un grup armat din Somalia. Programele noastre oferă copiilor, de asemenea, educație, formare de competențe și alte tipuri de sprijin, inclusiv integrarea în comunitatea în care se află atunci când este posibil.

*Numele copiilor au fost schimbate pentru a le proteja identitatea

Lipsa unui statut legal

Copiii din discuțiile de grup tematice au evidențiat provocările în stabilirea șederii lor legale ca fiind o îngrijorare majoră pentru ei: “Nu am acte. Procedurile durează prea mult. Pentru prima dată în viață, mă aflu în situația de a nu avea acte”, a declarat un copil din Grecia. Majoritatea copiilor neînsoțiți din Grecia se bazează pe sistemul de azil pentru a-și regulariza șederea, deși această procedură este inadecvată copiilor și cei mai mulți dintre ei sunt respinși. Copiii neînsoțiți ajung adesea fără documente oficiale care să dovedească legalitatea șederii lor – rezultatul „aplicării neuniforme a procedurii de evaluare a vârstei, a unui sistem de tutelă nefuncțional, a respingerii cererilor de azil, a posibilității limitate de recurs administrativ în urma respingerii, iar a recursurilor judiciare inaccesibile pentru majoritatea copiilor”.³⁴ Această lipsă a documentelor îi expune pe copii la exploatare și le împiedică accesul la protecție, la servicii de sănătate și educație.³⁵ Acești copii trăiesc adesea cu frică și în stres și sunt vulnerabili exploatării și abuzului.

Copiii din Lituania care trecuseră granița din Belarus au evidențiat și ei acest lucru ca fiind o problemă, inclusiv că le-a afectat dorința de a se înscrie la școală. „Vreau să-mi clarific situația mea juridică aici, iar mai târziu aș vrea să încep o școală în Lituania,” a afirmat un copil. Un altul a spus: „Aș dori să intru în legalitate aici ca persoană în următoarele 12 luni”. Informatorii cheie din Bosnia și Herțegovina și Serbia au subliniat, de asemenea, că familiile refugiate și copiii refugiați se confruntă cu obstacole administrative pentru a furniza documentele necesare pentru înscrierea copiilor la școli, pentru a avea acces la piața muncii, pentru a deschide un cont bancar sau pentru a călători.

Alte organizații au documentat implicațiile negative psihosociale sau asupra sănătății mintale cauzate de lipsa de documente în Europa. Un studiu realizat de PICUM a evidențiat că copiii fără documente „își dau seama că nu vor avea aceleași șanse sau viitor precum colegii și prietenii lor care au cetățenie” și că acest lucru „devine un aspect central al vieții și identității lor.”³⁶ Copii migranți care nu au solicitat azil sau nu au documente legale sunt cei mai expuși riscului de a rămâne în țară de a nu frecventa școala.³⁷

Separarea de membrii familiei

Treizeci la sută dintre reprezentanții copiilor care au răspuns la chestionar și-au lăsat membrii familiei apropiate în țara lor de origine. Deși o proporție mai mare de copii ucraineni care au răspuns la chestionar locuiesc cu familiile lor în țările gazdă, toți au menționat lipsa taților lor în timpul discuțiilor de grup tematice.

Cercetări recente ale Salvați Copiii și Impact Initiatives asupra copiilor care au fugit din Ucraina în țările europene au descoperit din spusele copiilor din Polonia și România că aceștia ar fi cei mai îngrijorați că le lipsesc familia, prietenii sau animalele de companie lăstate în urmă în Ucraina. Așa cum s-a exprimat o fată din Ucraina aflată în România, „Sunt îngrijorată în ceea ce privește posibilitatea de a ne întoarce în Ucraina la tatăl și la pisoiful meu”³⁸ Acest lucru se poate explica prin faptul că, conform legii marțiale declarate de guvernul Ucrainei în urma escaladării dramatice a războiului din februarie 2022, bărbaților de vârstă militară le este interzis să părăsească țara. Marea majoritate a refugiaților care au fugit de războiul din Ucraina sunt femeii și copiii, dintre care un număr considerabil care au fost separați de tații care rămân în țară, împreună cu alți membri de sex masculin ai familiei cu vârsta cuprinsă între 18 și 60 de ani.

Copiii participanți la discuțiile de grup tematice din Grecia, dintre care unii neînsoțiți, au subliniat că principalele lor preocupări au fost fie să încerce să se alăture membrilor familiei aflați în alte țări europene, fie ca familia rămasă în țara lor de origine să li se alăture. Într-o discuție de grup tematică din Lituania, un copil a descris că a fost separat de un frate adult care era găzduit într-un centru separat, deoarece nu avea documente care să dovedească relația lor de familie, cerându-i moderatorului grupului de discuție „te rog să-mi faci legătura cu fratele meu”³⁹.

Ruta balcanică

Un număr semnificativ de copii fugiți din țările lor și ajunși în Europa parcurg „ruta balcanică” – o parte a rutei est-mediteraneene către Europa intersectată de granițele externe ale UE. Refugiații și migranții intră mai întâi pe teritoriul Greciei sau Bulgariei, apoi călătoresc în țările din Balcanii de Vest – Macedonia de Nord, Serbia, Albania, Kosovo*, Bosnia și Herțegovina – pentru a se confrunta din nou cu granițele externe ale UE atunci când intră în Ungaria, Croația sau România. Faptul că țările din Balcanii de Vest sunt înconjurați de granițele UE înseamnă că această regiune este direct afectată de politicile UE de gestionare a azilului și migrației.

Băieții și fetele, în special cei care călătoresc singuri pe această rută, sunt expuși direct la violență fizică, în special atunci când se confruntă cu poliția de frontieră, deoarece respingeri violente și ilegale au loc în mod regulat de-a lungul rutei, inclusiv la granițele țărilor UE. Copiilor care călătoresc de-a lungul rutei nu li se oferă acces la o procedură echitabilă de azil și li se refuză orice procedură care ar fi în interesul lor și care le-ar aborda riscurile și nevoia de protecție.

Michael Jessurun / Save the Children

* Această desemnare nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este în conformitate cu Rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate al ONU și cu avizul CIJ privind Declarația de independență a Kosovo. Cercetarea nu a fost efectuată pe teritoriul Kosovo.

Violența, umilirea și nerespectarea sistematică a drepturilor omului în cazul persoanelor care fug din țara lor, împreună cu absența totală a rutelor sigure și legale au condus la creșterea pieței pentru rețelele de trafic de persoane din regiune, care, de asemenea, amenință și încalcă drepturile copii aflați în tranzit.

Copiii de pe ruta Balcanilor sunt victime ale abuzului și violenței sexuale, căsătoriei la vârste fragede, violenței psihologice, exploatării economice și muncii la vârste fragede.

Unele dintre țările de pe traseu sunt candidate la aderarea la UE. Cu toate acestea, în loc să se concentreze pe extinderea standardelor privind drepturile omului, abordarea UE față de aceste țări a priorizat gestionarea frontierelor, acțiunile împotriva contrabandiștilor, promovarea readmisiei și returnării și alinierea politicilor în materie de vize pentru a descuraja migrația.

Sistemele naționale de azil și protecție a refugiaților din țările din Balcani care sunt în afara UE sunt, de asemenea, subdezvoltate și depind de ajutoare, în mare parte din partea UE. În mare măsură acestea nu au reușit să creeze un cadru legal care să protejeze copiii și să-i încurajeze să raporteze încălcările drepturilor cu care se confruntă. În schimb, sistemele au rămas limitate la furnizarea de ajutor elementar, cum ar fi hrană și adăpost pentru refugiații și migranții care tranzitează, și condiții nepotrivite și sprijin insuficient pentru cei care se gândesc să rămână.

Cazare și restricții de circulație

Bunăstarea copiilor este legată de locul în care trăiesc și în ce condiții o fac. O lucrare de cercetare din 2022 privind suferința psihologică la migranții copii și adolescenți din Germania dezvăluie o prevalență crescută a problemelor emoționale și comportamentale în general,⁴⁰ care poate fi exacerbată de faptul că un număr tot mai mare de copii și adolescenți sunt cazați împreună cu familiile lor în spații mari de locuințe colective. Aceste facilități nu oferă copiilor un mediu sigur, prezentând factori multipli de risc și stres care le afectează grav sănătatea mintală și împiedică integrarea.

Asistența medicală și sprijinul psihosocial pentru tinerii refugiați în spații de cazare în masă au fost descrise ca fiind îngrijorător de inadecvate pentru majoritatea acestor spații. Motivele pentru aceasta includ o lipsă severă de personal, suprasolicitarea personalului asociat și lipsa procedurilor pentru a identifica nevoile specifice ale copiilor stresați.⁴¹

Impactul asupra sănătății mintale în cazul copiilor este mai pronunțat în centrele restricționate sau când sunt deținuți. În Lituania, copiii care sunt recent sosiți prin trecerea graniței cu Belarus sunt găzduiți într-un Centru de primire a refugiaților, din care au capacitatea sau oportunitatea limitată de a se muta în afara în primele zile sau săptămâni de la sosire, până când cererile lor sunt evaluate. Ei au declarat că nu au o opinie clară cu privire la frecventarea școlii în Lituania. Un copil a menționat că „pur și simplu nu sunt în dispoziție să încep școala”.

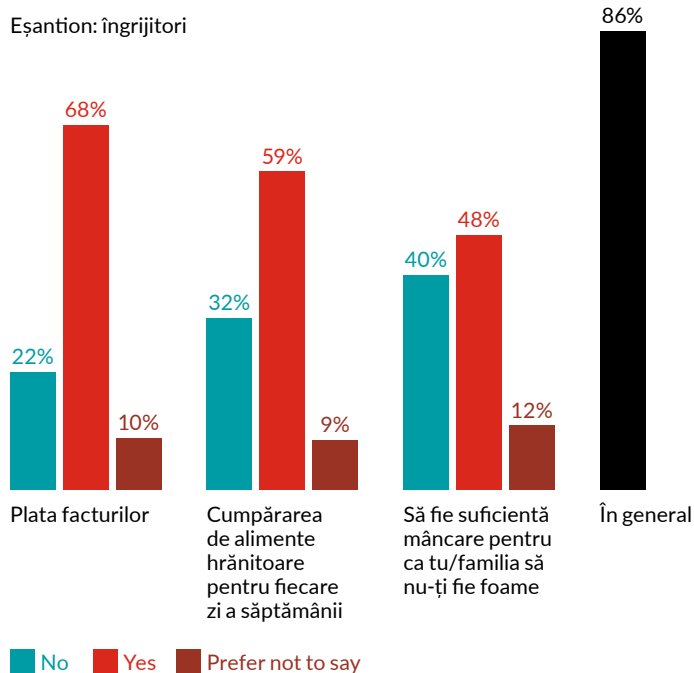
La Centrul de Deportare Avnstrup din Danemarca, profesioniștii din domeniul sănătății raportează semne la copiii foarte mici, cum ar fi diminuarea contactului vizual, lipsa expresiilor faciale și tulburările de somn și de alimentație. Educatorii din grădiniță notează anxietatea și nesiguranța la copii, mulți prezentând dificultăți emoționale, de atenție și hiperactivitate.⁴²

În Grecia, restricțiile de circulație care au dus la ținerea copiilor și a adulților în tabere supraaglomerate, slab deservite, cum ar fi faimoasa tabără Moria din Lesbos și, mai recent, în Centrele închise cu acces controlat (eng. Closed Control Access Centers) asemănătoare închisorilor reprezintă o problemă cu efecte pe termen lung, inclusiv din punct de vedere al impactului pe care îl au asupra sănătății mintale a copiilor.⁴³ În ultimul an, guvernul Greciei a transformat centrele de primire a solicitanților de azil în centre închise controlate, ceea ce a determinat unii dintre Coordonatorii privind Educația Refugiaților, aparținând însăși guvernului, să le compare în mod public cu „închisorile în aer liber” și să sublinieze că „aceste condiții creează probleme serioase pentru dezvoltarea psihosocială și de învățare a copiilor pe care îi sprijinim.”⁴⁴

Provocările economice

Dificultățile economice întâmpinate de reprezentanții copiilor pot fi și ele contribuatoare la suferința emoțională a acestora. 86% dintre reprezentanții copiilor care au răspuns la chestionar s-au confruntat cu dificultăți economice în ultimele 6 luni, cum ar fi dificultăți în a plăti facturile (68%), la cumpărarea de alimente hrănitoare pentru fiecare zi (59%) sau la asigurarea de hrană suficientă pentru familie (48%). Alte studii au arătat că copiii din grupuri socio-economice superioare sau de mijloc se simt mai încrezători în viitor, și au o experiență a migrării mai bună, decât cei mai puțin înstăriți.⁴⁵

Figura 4
Dificultăți economice în ultimele 6 luni:

Provocările economice afectează și copiii care merg la școală, conform interviurilor de informare cheie cu profesori și alți specialiști care sprijină educația copiilor migranți. O persoană intervievată în Serbia a afirmat, „Unul dintre băieți nu a vrut să meargă la școală pentru că avea doar o pereche de blugi și doar o pereche de pantofi sport. Era timid deoarece se simțea atât de diferit de copiii din locul respectiv. Un profesor din România a spus că principalul motiv pentru care copiii refugiați care frecventează școlile de limbă română abandonează este cel economic, invocând în special “întârzieri de plăți, în programul guvernamental de sprijin pentru refugiații ucraineni”.

3

PARTICIPAREA COPIILOR LA ȘCOALĂ

„Sunt elevi extraordinari, elevi rezilienți, atât de motivați și de hotărâți”.

Profesor, Marea Britanie

despre copiii refugiați și migranți din școală

Mulți copii neînsoțiți care își părăsesc țara de origine pentru a veni în Europa citează educația ca fiind un factor important în decizia lor. 38% dintre copiii intervievați într-un sondaj UNICEF-REACH realizat în Italia în 2017, de exemplu, au spus că educația a fost cel mai important factor care i-a motivat,⁴⁶ iar un studiu recent al organizației Salvați Copiii a constatat că „dorința de a urma o educație a fost un factor major în decizia de a migra în cazul fetelor.”⁴⁷ În plus, pentru copiii refugiați, școlile nu sunt doar locuri în care aceștia pot învăța la clasă, ci pot fi „un spațiu sigur în care copiii sunt protejați” și unde „nevoile lor de sănătate mintală și de sprijin psihosocial pot fi satisfăcute și pot învăța abilități care să-i mențină în siguranță, se pot juca cu colegii, pot prospera și-și pot construi propriul viitor.”⁴⁸

Pentru copiii care solicită azil, statele membre ale UE nu ar trebui să amâne accesul la educație cu mai mult de trei luni de la data la care copiii și-au depus cererea de azil⁴⁹, deși, în practică, poate dura mai mult, iar orele alternative din centrele de cazare nu predau, de obicei, curriculumul complet sau nu îndeplinesc aceleași standarde de predare ca și școlile locale. Agenția UE pentru Drepturi Fundamentale (FRA) a raportat restricții suplimentare în anumite părți și regiuni specifice din Germania, Grecia (centrele de recepție și identificare) și Ungaria.⁵⁰ Copiii din Ucraina care au solicitat protecție în temeiul Directivei de protecție temporară au dreptul de a avea acces la educație, deși nu este obligatoriu (în unele jurisdicții naționale, frecventarea școlii este obligatorie pentru toți copiii – inclusiv cei care beneficiază de protecție temporară). În țările care găzduiesc cel mai mare număr de refugiați din Ucraina, cum ar fi Germania, care găzduiește peste 1 milion de refugiați din Ucraina, există lacune critice de capacitate și lipsă de personal. În Polonia, România și Moldova, aproximativ două treimi din dintre copiii de vârstă școlară din Ucraina nu accesează sau participă fizic activ la școala cu prezență fizică care le este potențial accesibilă.⁵¹

Căderea în păcat privind drepturile copiilor – Măsurile anti-refugiați ale Marii Britanii

În ultimii ani, Marea Britanie a renunțat la angajamentul său de a susține drepturile copiilor solicitanți de azil și refugiați. Legislația adoptată de Parlamentul Marii Britanii, deși nu este pe deplin aplicată, duce la o situație în care copiii sunt tratați diferit doar din cauza naționalității și a modului de sosire în țară.⁵²

Un număr record de decizii inițiale cu privire la cererile de azil înseamnă că mii de oameni trebuie să aștepte ani de zile pentru un rezultat și sunt lăsați într-o stare de așteptare, incapabili să-și planifice viitorul. La sfârșitul lunii iunie, din cele 175.457 de persoane care așteptau o decizie, 80% așteptau de mai bine de 6 luni.⁵³ Mulți copii cu cereri restante împlinesc 18 ani înainte de o concluzie asupra cererii lor și, în medie, copiii așteaptă mai mult pentru rezolvarea cererii lor decât adulții,⁵⁴ ceea ce-i plasează într-o stare de tensiune și stres considerabile.

În același timp, Marea Britanie are un număr limitat de căi de dirijare obișnuite pentru majoritatea copiilor care au nevoie de protecția acordării azilului, și guvernul a priorizat eforturile de „a opri bărcile”, adică migrația neregulată pe mare peste Canalul Mânecii.⁵⁵ Principala excepție o reprezintă persoanele care fug de război din Ucraina, unde au fost instituite prevederi specifice pentru a permite copiilor și adulților să intre legal în Marea Britanie în căutarea de siguranță.

Există un risc crescut de detenție și îndepărtare pentru copiii care solicită azil în Marea Britanie. Legea privind migrația ilegală a creat prevederi care, în majoritatea cazurilor, ar permite detenția copiilor timp de 28 de zile fără posibilitatea de a solicita eliberarea pe cauțiune, ceea ce ar da peste cap politica și practicile stabilite în acest domeniu.⁵⁶

În ciuda faptului că au dezvoltat o practică relativ bună în evaluarea vârstei atunci când procesul este condus de lucrători sociali calificați, oficialii Border Force efectuează, de asemenea, evaluări ale vârstei la sosirea în Marea Britanie, pe baza unei evaluări vizuale a aspectului și comportamentului unui copil și a unui scurt interviu, ceea ce contribuie la faptul că un număr tot mai mare de copii sunt considerați în mod incorect ca fiind peste 18 ani.

În speranța de a îmbunătăți acest proces, Ministerul de Interne din Marea Britanie a decis să introducă o metodă biologică larg discreditată pentru a evalua vârsta.⁵⁷

Marea Britanie reprezintă o situație anormală în rândul statelor europene, deoarece legea nu permite copiilor refugiați să sponsorizeze membri apropiați ai familiei să li se alăture.

Copiii neînsoțiți au dreptul la sprijin din partea autorităților locale, care trebuie să le satisfacă nevoile într-un mod rezonabil. Legea Copiilor din 1989 îi protejează pe toți copiii din Marea Britanie, indiferent de naționalitatea sau statutul lor de imigrare, iar un copil care sosește separat de familie și solicită azil în Marea Britanie ar trebui considerat un copil aflat în nevoie și plasat în grija serviciilor sociale. Cu toate acestea, în ultimii doi ani, în cadrul unui sistem paralel dezvoltat de Centrului de vize și imigrare (Home Office), copiii, uneori chiar de 13 ani, au fost plasați în locuri necorespunzătoare și nesigure. 400 de copii au dispărut din aceste plasamente în mai puțin de doi ani, mulți încă nu au fost găsiți.

Nouă din zece copii care au răspuns la chestionarul Salvați Copiii merg la școală, indiferent din ce țară provin. Copiii respondenți aveau în medie 14,7 ani, cu peste 7 ani de studii. În medie, copiii ucraineni au avut mai mulți ani de educație (7,5 ani față de 6,5 ani), chiar dacă respondenții ucraineni tind să fie mai tineri.

Dintre copiii din alte țări decât Ucraina care au răspuns, aproape un sfert (23%) nu merg la școală. Un număr mai mic de copii ucraineni nu merg deloc la școală (5%), dar este mult mai probabil ca aceștia să frecventeze școala online (18% doar online, 11% frecventează și fizic și online). Peste o treime dintre copiii care au răspuns că nu au ajuns în țara de destinație au indicat că nu sunt la școală.

Profesorii intervievați au subliniat modul în care copiii se pot dezvolta și pot beneficia de pe urma participării la școală. O persoană intervievată din Olanda a afirmat că școlile servesc drept paradis al siguranței atunci când copiii caută să se liniștească și să capete încredere. Potrivit unui intervievat, „Vezi cum copiii devin mai deștepți și mai încrezători; se ajută reciproc cu traducerea”. Și în Lituania, un profesor a subliniat că, în timp, mulți copii se adaptează bine și că „copiii se simt cu adevărat fericiți, se integrează în comunitatea școlară și sunt încrezători”.

În Grecia, Coordonatorii Educației pentru Refugiați, angajați guvernamentali însărcinați cu relația cu refugiații care se asigură că copiii acestora merg la școală, au subliniat, de asemenea, că participarea copiilor la lecții a dus la o transformare pozitivă, după cum au observat: „Par mai deschiși, sociabili, încrezători după participarea la lecții”.

Cu toate acestea, mai mult de jumătate dintre toți elevii, indiferent de metoda lor de școlarizare, sunt îngrijorați să nu rămână în urmă cu studiile.

Copiii preferă școala cu prezență fizică

Dintre copiii care frecventează școala fizic sau atât fizic, cât și online, 87% și-au exprimat preferința pentru educația cu prezență fizică față de cea online. Această preferință poate evidenția avantajele sociale ale școlii cu prezență fizică, deoarece pare a fi asociată cu sentimente reduse de singurătate și a fost ridicată atât în discuțiile de grup tematice, cât și în răspunsurile la chestionar. 72% dintre copiii care frecventează școala fizic sau atât fizic, cât și online au confirmat că se simt mai puțin singuri atunci când merg la școală fizic, iar 60% au confirmat că își pot face prieteni din țara gazdă într-un cadru școlar fizic. Acest lucru dublează cercetarea făcută de organizația Salvați Copiii în 2022 care descoperea „o relație directă între prezența la școală și sentimentul de viață împlinită și de apartenență al copiilor” printre subiecți.⁵⁸

Școlarizarea online prezintă provocări pentru copiii refugiați ucraineni care participă la sistemul școlar național, dar urmează și programa ucraineană online. Cei care participă la grupurile de discuții tematice din Danemarca urmează o educație formală sprijiniți de asistenți de predare ucraineni, iar unii dintre ei sunt înscriși într-un sistem de educație online ucrainean. Un copil a afirmat: „Merg la această școală daneză și apoi particip la școala online, iar apoi la fiecare 6 luni fac un test pentru școala mea din Ucraina”.

În România și Polonia în particular, profesorii au raportat provocări în menținerea școlii online, precum și în participarea pe deplin la sistemele școlare naționale. Un profesor din România a spus că copiii ucraineni care frecventează sistemul online ucrainean se află sub o presiune mai mare și se simt obosiți. În Polonia, un profesor a spus că: „Este foarte greu pentru copil să țină pasul cu cele două programe”.

Această provocare este confirmată de alte studii realizate de Salvați Copiii. Consultările cu copiii care frecventează școlile naționale poloneze și care continuă curriculum-ul ucrainean online au constatat că copiii erau „obosiți, ocupați toată săptămâna, aproape fără timp liber și confuzi cu privire la posibilele rezultate ale studiilor lor.”⁵⁹

Bariera lingvistică

Copiii refugiați din Grecia au indicat că cei care nu înțeleg limba greacă sunt practic excluși din sistemul educațional, deoarece au probleme să înțeleagă subiectele, în ciuda bunăvoinței profesorilor. Un copil a spus: „Mergem în fiecare zi. Dar nu învățăm pentru că nu înțelegem nimic. Nu există nicio lecție în greacă pentru moment.” Un altul a adăugat: „Am speranța că voi învăța ceva pentru că mă plictisesc foarte tare să stau în cameră toată ziua”. Acest lucru afectează, de asemenea, capacitatea lor de a se integra în comunitățile gazdă și de a se împrieteni cu colegii greci. Un copil a zis, „stăm separați de ceilalți copii, pentru că nu vorbim încă limba.”

Barierile lingvistice au fost, de asemenea, evidențiate ca o problemă pentru refugiații din Ucraina. În Danemarca, un copil a spus: „La început a fost dificil pentru că era o țară nouă, nu înțelegeam nimic și limba era dificilă”. Aceste dificultăți nu sunt doar de învățare, ci afectează capacitatea copiilor de a interacționa social în școală și în timpul lor liber.

Un aspect important este că bariera lingvistică există adesea și pentru părinți, atât în ceea ce privește interacțiunea cu școlile și profesorii, cât și prin limitarea capacității acestora de a-și ajuta copiii la temele școlare. Un studiu Salvați Copiii din Danemarca a evidențiat felul în care părinții nou-veniți care învață daneză, se luptă să-și ajute copiii cu temele, subliniind nevoia ca copiii refugiați și migranți să aibă acces la asistență suplimentară pentru teme.⁶⁰

Dificultățile privind limba agravează provocările mai ample pentru copiii refugiați și migranți, cum ar fi stresul psihologic și incertitudinea și situațiile în care separarea de familie sau schimbările în dinamica familiei influențează experiențele copiilor. Un profesor din Lituania subliniază că "bariera lingvistică este principalul obstacol în calea învățării pentru copii. De asemenea, starea psihică a copiilor. Lipsa motivației, incertitudinea cu privire la viitor...”

Claire Thomas / Save the Children

Acolo unde există sprijin pentru ca copiii ca să învețe limba gazdă, este importantă promptitudinea și organizarea orelor de limbă. În Grecia, copiii refugiați au spus că cursurile intensive de limba greacă încep în ianuarie, ceea ce nu este în conformitate cu data de începere a educației formale din septembrie. Salvați Copiii a ridicat în mod constant problema cu privire la orarul orelor de primire și de transport la școală pentru copiii refugiați și migranți din Grecia.⁶¹

În mod încurajator, 60% dintre cei care au răspuns la chestionarul organizației Salvați Copiii merg la școală fizic sau atât fizic, cât și online, pot accesa suport educațional în propria lor limbă, iar majoritatea consideră că acest lucru este întotdeauna sau uneori util (86%). Însă în ceea ce privește accesul la sprijin educațional în propria limbă, doar un sfert dintre copiii din alte țări decât Ucraina care au răspuns (25%) au beneficiat de acest ajutor, față de peste trei sferturi (78,7%) dintre colegii lor ucraineni.

Sprijin pentru profesori și școli

„Copiii trebuie să fie incluși și să nu se simtă excluși. Confirmați-le diferențele, fiți curioși în ceea ce-i privește și faceți-i să se simtă integrați”

Profesor
Suedia

Interviurile de informare cheie cu profesori din cele zece țări au ridicat în mod constant problema sprijinului financiar și tehnic suplimentar pentru profesori și școli cu copii refugiați și migranți.

În Lituania, care înainte de sosirea refugiaților din Ucraina avea o experiență limitată în integrarea copiilor refugiați și migranți, educatorii au subliniat necesitatea mai multor instrumente, metodologii și finanțare pentru a preda eficient limba lituaniană și pentru a răspunde nevoilor diverse ale elevilor refugiați. Un participant a subliniat: „Ministerul Educației nu alocă fonduri suficiente pentru școli pentru a preda limba lituaniană copiilor din familiile refugiate”.

În Polonia, numărul de refugiați sosiți în ultimul an a reprezentat o provocare pentru profesorii care nu au experiență în a preda copiilor refugiați. Un profesor a declarat: „Există o lipsă de conștientizare în rândul profesorilor polonezi, deoarece sistemul educațional polonez nu era pregătit să accepte atât de mulți refugiați și, uneori, profesorii polonezi au impresia că, dacă un copil studiază limba poloneză deja de un an, trebuie să și înțeleagă totul.”

În alte cazuri, chiar și atunci când sprijinul și finanțarea guvernamentală sunt disponibile, școlile și profesorii nu au capacitatea de a le folosi. În Marea Britanie, un profesor a spus: „Sunt acolo, dar școala nu știe cum să acceseze banii și ce să facă cu ei”. Un alt profesor din Marea Britanie a declarat: „atunci când școlilor le sunt alocați refugiați, ar trebui să existe un pachet de start furnizat de guvern care să vină odată cu preluarea acestora” și a sugerat crearea unor grupuri de sprijin pentru profesori în care profesorii să poată împărtăși de la egal la egal bunele practici, precum și angajarea de asistenți didactici suplimentari pentru copiii refugiați.

Alte provocări semnificative se referă la capacitatea școlilor de a sprijini copiii refugiați și migranți care au fost expuși la traume. În Danemarca, de exemplu, colaborarea intersectorială și sprijinul puternic al conducerii au fost de ajutor în municipalitățile care primesc copiii și familiile refugiaților ucraineni. Cu toate acestea, abordarea traumei la copii rămâne o provocare din cauza lipsei de expertiză și resurse atât în municipalități, cât și în școli.⁶² În Germania, pe lângă necesitatea de a extinde capacitatea și sprijinul pentru tranziția complexă de la sistemul educațional ucrainean la cel german, potrivit unui studiu recent, este nevoie de extinderea numărului de personal de asistență psihologică instruit.⁶³

Calitatea vieții profesorilor și personalului educațional însuși este o altă problemă de îngrijorare. Un interviuat din Bosnia și Herțegovina a spus: „Profesorii ar putea beneficia de sprijin pentru menținerea sănătății mintale, deoarece trăiesc în [atât de mult] stres”. Un altul din Polonia a explicat: „Copiii își împărtășesc toate emoțiile cu noi. De exemplu, un băiat mi-a spus <<Nu mai am un prieten, pentru că ieri a fost ucis. A murit ieri.>> Așadar, ne este greu și nouă, și mie ca profesor, să ascultăm acest gen de poveste... De aceea, cred că sprijinul psihologic de specialitate este foarte important pentru profesori și nu există acest tip de sprijin în școlile publice poloneze.”

Activități extracurriculare

În cercetările recente realizate de Salvați Copiii, copiii au subliniat de obicei nevoia de acces mai bun la activități extrașcolare, în special sport,⁶⁴ ca fiind o activitate cheie atât pentru starea vieții lor, cât și pentru integrarea lor în comunitățile gazdă.

Trei sferturi dintre copiii care au răspuns la chestionar au declarat că există servicii pe care le doresc sau de care au nevoie, dar la care nu au acces, indiferent de țara de origine, de vârstă sau sex. Dintre acele servicii de care au nevoie, dar la care nu au acces, cele mai frecvente sunt locurile de practicare a hobby-urilor (cum ar fi sportul, muzica, arta), locurile de întâlnire cu prietenii sau de petrecere a timpului liber, urmate de servicii de sănătate sau medicale precum un accesul la un medic sau un spital.

După cum a spus un profesor din Bosnia interviuat pentru acest raport: „Am observat că copiii se implică mai bine în comunitate atunci când se implică în activități extracurriculare. Dacă sunt numai înscriși la școală nu este suficient.”

În Suedia, profesorii intervievați au spus că sentimentul de încredere și de apartenență al copiilor refugiați și migranți a crescut pe măsură ce aceștia construiau mai multe prietenii cu copiii suedezi și că copiii refugiați care participă la activitățile de după școală demonstrează o creștere a sentimentului de apartenență și de stare de bine. Majoritatea reprezentanților copiilor care au răspuns la chestionar (69%) au spus că acesta este ajutorul pe care l-au căutat pentru copiii lor.

În Marea Britanie, o barieră o reprezintă faptul că școlile sunt uneori departe de locul unde sunt cazați și există transport școlar limitat, împiedicând copiii refugiați să facă activități suplimentare și să construiască prietenii cu alți copii. După cum a afirmat un profesor, „Pentru copiii refugiați, este o călătorie lungă, asta înseamnă că nu se integrează în comunitatea din jurul școlii, ceea ce înseamnă, de asemenea, că nu au acces la cluburile de după școală și nu-i vedem pe părinți venind la ședințele cu părinții. Deci, da, distanța la care se află locul în care locuiesc influențează capacitatea lor de a se integra în comunitatea noastră.”

Provocările economice reprezintă, de asemenea, un impediment în angajarea copiilor refugiați și migranți în aceste activități. După cum a spus un intervievat din Bosnia și Herțegovina: „Au nevoie de ajutor pentru a obține echipament sportiv. Am avut copii refugiați care veneau la activități sportive în papuci. Așadar, primul pas pentru a vă asigura că sunt incluși la orele de sport este acela de a oferi pantofi de sport și îmbrăcăminte sportivă.”

Diferențele în funcție de vârstă

Profesorii intervievați în Polonia și Danemarca au spus că este mult mai ușor pentru copiii din Ucraina de vârstă școlară primară să se integreze decât pentru copiii mai mari. După cum a spus un profesor din Polonia, adolescenții și copiii mai mari „aveau deja o viață a lor și prieteni în Ucraina, aveau hobby-urile și activitățile lor, iar acum totul fugă și dispare, așa că le este foarte greu să se adapteze”.

Copiii mai mici pot învăța mai rapid limbi noi și se pot integra social în comunitățile gazdă. În plus, accesul la învățământul secundar superior și la educația și îngrijirea timpurie sau pe perioada copilăriei nu fac de obicei parte din învățământul obligatoriu recunoscut de legislația națională, ceea ce înseamnă că vârsta unui copil poate avea un impact asupra vizării acestora de către strategiile naționale de integrare educațională.⁶⁵ Alte studii despre percepția copiilor migranți cu privire la integrarea lor în Europa au arătat că copiii mai mici (9–14) pretindeau că le place mai mult la școală și se simt mai bine și mai în siguranță la școală decât copiii mai mari (15–19).⁶⁶

Caracterul temporar care afectează copiii refugiați ucraineni

În Lituania, un profesor intervievat a spus: „Prezența este neregulată atât pentru fete, cât și pentru băieți. Comparativ cu anul trecut, ucrainenii nu participă în mod regulat. Ei nu mai participă la lecții pentru că pleacă din țară”. În mod similar, în Olanda, potrivit unui intervievat, „nu toți părinții ucraineni [simt că] educația olandeză va fi necesară”, deoarece s-ar putea întoarce în Ucraina sau s-ar putea muta în altă țară. În România, un profesor a declarat către Salvați Copiii că refugiații din Ucraina văd România ca o țară de tranzit și cred că este o pierdere de timp să investești în educația școlară publică.

În Danemarca, profesorii au subliniat cum acest sentiment de temporar afectează viața de familie și viața de zi cu zi a copiilor ucraineni și contribuie la decizia acestora de a se concentra pe implicarea în educația online ucraineană, mai degrabă decât în sistemul școlar danez, iar copiii mai mari, în special, chiulesc de la ore.⁶⁷ Incertitudinea afectează motivația lor, spre deosebire de copiii și familiile care au ajuns în Europa din alte țări, care consideră că învățarea limbii este cheia pentru stabilirea și integrarea lor.

Pe de altă parte, în Țările de Jos, un profesor intervievat de SC a subliniat că integrarea diferă între ucrainenii și alți refugiați din cauza diferitelor statute ale refugiaților. „Ucrainenii au mai mult acces la servicii și participare în societatea locală”, ceea ce permite activități precum muzica, sportul și implicarea în societate, în comparație cu copiii din alte medii.

4

SENTIMENTUL DE SIGURANȚĂ, APARTENENȚA ȘI SPERANȚELE PENTRU VIITOR

„Îmi voi învăța meseria până la 16 ani, apoi voi merge la universitate. Vreau să-mi aleg viitorul. Vreau ca oamenii să știe despre mine, vreau să fiu vizibil.”

Un copil
dintr-un grup de discuții, Polonia

Mulți copiii care au răspuns la chestionarul Salvați Copiii și au participat la grupurile de discuții tematice s-au simțit mai fericiți de când și-au părăsit țara de origine.

O proporție notabilă a copiilor care au răspuns la chestionar (34%) au raportat că se simt mai fericiți fie puțin, fie mult mai des după strămutare.⁶⁸ În mod similar, copiii din alte țări decât Ucraina au raportat o creștere a fericirii mai mare (49%) decât omologii lor ucraineni (29%).

O temă consecventă în discuțiile de grup tematice cu copiii este că aceștia nu se confruntă cu amenințările pe care se confruntau în țările lor de origine. Copiii refugiați din Danemarca au declarat că sunt fericiți deoarece se simt în siguranță. „Nicio bombă, nicio rachetă”, a spus un copil. „Aici nu este niciun război, nici sirene și alarme”, a adăugat un alt copil. Un al treilea copil a declarat: „Nu trebuie să mă ascund în subsol”.

Copiii refugiați din Grecia au declarat în mod similar că sunt fericiți deoarece se simt în siguranță. „Nu sunt în mâinile talibanilor”, a spus un copil. „Am găsit liniște, siguranță, oportunitatea de a merge la școală”, a adăugat un alt copil. Un al treilea copil a declarat: „Există pace, așa că putem ieși afară.”

În plus, copiii refugiați au spus în discuțiile de grup tematice din Grecia că există o mare diferență între condițiile de viață ale copiilor din Europa și cele din țările din care provin. Un copil a menționat: „În Afganistan, trebuie să muncești de când ești copil mic pentru a avea mâncare. De asemenea, știi că nu vei găsi niciodată un loc de muncă.” Acești copii au simțit, de asemenea, un sentiment de realizare la sosirea în Europa și de depășire a dificultăților, a violenței și a încercărilor de a-i ține departe, ceea ce poate explica și fericirea crescută raportată în chestionare.

Unii dintre copii – atât ucraineni, cât și cei din alte țări – au evidențiat experiențe pozitive de servicii și cu specialiștii care îi asistă. În Grecia, un copil a spus: „Când am ajuns prima dată, angajații adăpostului m-au ajutat foarte mult. Cu dragoste, atitudine pozitivă și politețe.” Un altul a adăugat: „Am găsit umanitatea de care nu am avut parte niciodată în Afganistan”. În Bosnia și Herțegovina, copiii s-au simțit fericiți datorită serviciilor de sprijin care le-au fost oferite (de exemplu, școlarizare), care le oferă posibilitatea de a-și schimba viața. Copiii refugiați din Ucraina în România au menționat un amestec dintre acești factori într-o discuție de grup tematică: întâlnirea cu prietenii, desfășurarea activităților cu ONG-uri și sentimentul de siguranță sunt ceea ce i-a făcut să se simtă fericiți.

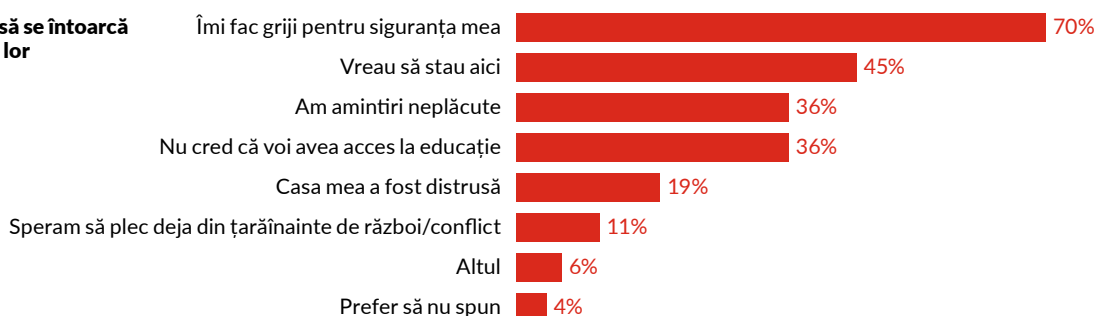
Chiar și experiențele pozitive au fost însă temperate de sentimentul de pierdere și de dor de casă sau de ambivalență cauzate de unele dintre greutățile cu care se confruntă copiii. Un copil din Lituania, de exemplu, a spus că „este foarte frumos aici; mi-am găsit prieteni noi. De asemenea, există o mare. Dar în Ucraina, am și acolo mulți prieteni, am școala mea, și pe tatăl meu și alte rude”. Această ambivalență a avut ecou și în alte grupuri de discuție tematice. În Polonia, un copil a spus: „Vreau să rămân și nu vreau să rămân. Familia mea este acolo, tatăl meu”. În Bosnia, un copil a spus, „Mă simt fericit și sprijinit în această țară, dar mă simt și foarte singur și trist când mă gândesc la viața mea.”

Sentimente amestecate despre întoarcerea acasă, în care tinerii și ucrainenii sunt mai plini de speranță

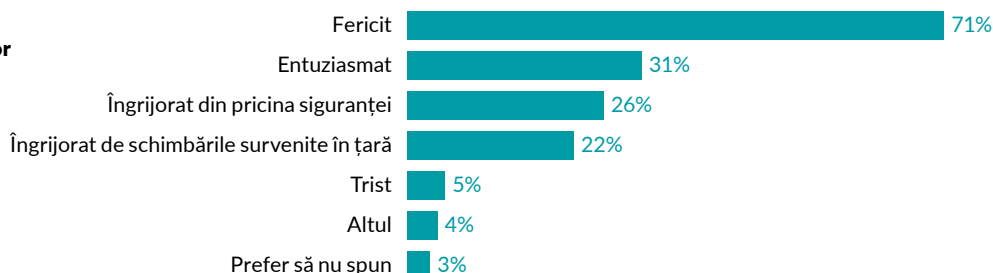
Atunci când au fost întrebați dacă speră să se întoarcă să trăiască în țara lor într-o zi, jumătate din copii au răspuns afirmativ, iar restul fie nu au vrut să răspundă fie au fost nesiguri de răspuns. Copiii mai mici și ucrainenii au mai multă speranță să se întoarcă acasă. În timp ce doar 38% dintre copiii mai mari și 25% dintre copiii din alte țări decât Ucraina au declarat că speră să se întoarcă înapoi, peste jumătate dintre copiii mai mici (58%) și 63% dintre ucrainenii au răspuns afirmativ.

Întrebați despre motivele pentru care nu doresc să se întoarcă, copiii au declarat că sunt îngrijorați de siguranță (70%), doresc să rămână în țara gazdă (45%), au amintiri neplăcute (36%), cred că nu vor avea acces la educație (36%) sau că le-a fost distrusă casa (19%). În cazul copiilor care au declarat că speră să se întoarcă în țara lor, aceștia au raportat că se simt fericiți (71%) și încântați de ideea de a se întoarce (26%). Cu toate acestea, ei se simt și îngrijorați de siguranță (31%) și de modul în care țara s-a schimbat (22%).

Figura 5
De ce copiii nu vor să se întoarcă să locuiască în țara lor

Figura 6
Cum simt copiii în legătură cu ideea de a se întoarce în țara lor

Sunt refugiații bineveniți?

Un studiu recent privind solidaritatea cu migrații a constatat că europenii sunt mai dispuși să ofere protecție femeilor și copiilor, precum și refugiaților non-musulmani.⁶⁹ De asemenea, aceștia arată o preferință pentru refugiații din Europa de Est (de exemplu, Ucraina sau Moldova) față de refugiații din Africa sau Orientul Mijlociu. Motivul deplasării joacă, de asemenea, un rol; studiul arată un sprijin mai mare pentru persoanele care fug de război, în comparație cu persoanele care se mută din motive economice. Aceste constatări ar putea explica atitudinile în general mai pozitive față de persoanele strămutate din Ucraina. Ele pot reflecta, de asemenea, discursul liderilor politici și modul în care diferitele grupuri de refugiați sunt prezentate în mass-media, deoarece „prezentările negative ale imigranților în mass-media cresc prejudecățile”.⁷⁰ Human Rights Watch a remarcat creșterea „violentei rasiste și xenofobiei împotriva refugiaților, solicitanților de azil și migraților, în special în Europa, uneori cu implicarea complice sau aprobarea tacită a persoanelor abilitate cu aplicarea legii”.⁷¹

Într-o altă cercetare recentă realizată de Salvați Copiii, „copiii și reprezentanții copiilor refugiați din Ucraina se simt în general în siguranță în țările lor gazdă și se bucură, în cea mai mare parte, de acces la o serie de servicii.”⁷² Unii dintre copiii din discuțiile de grup tematice au reflectat la acest lucru. Un copil din Danemarca a declarat: „Nu pot să-mi doresc mai mult”.

În timp ce refugiații ucraineni s-au simțit în general bineveniți, unii au subliniat că acest lucru s-a schimbat în timp. În Polonia, un copil a spus că „dacă mergi pe stradă vorbind în ucraineană sau rusă, există șanse să se ia cineva de tine. Avem cuvinte urâte scrise despre Ucraina lângă școala noastră.”

Faptul că primirea acordată refugiaților din Ucraina nu este neapărat uniformă, nici profundă, a fost evidențiat în alte studii. Într-un raport recent al Consiliului Norvegian pentru Refugiați, respondenții la un sondaj s-au simțit bineveniți doar „într-o anumită măsură”, invocând „bariere lingvistice, dificultăți financiare și atitudini negative din partea rezidenților locali”.⁷³

Motive și sentimente similare mixte sunt, de asemenea, reflectate în discuțiile de grup tematice. După cum sa menționat, copiii ucraineni, deși locuiesc cu membrii familiei lor, își exprimă dorința de a se întoarce, în special cei ai căror tați nu sunt cu ei. Așa cum a spus un copil din Danemarca: „Vreau să mă întorc în Ucraina pentru că este patria mea și îl am pe tatăl meu”. În România, copiii ucraineni care nu doresc să rămână invocă și bariera lingvistică drept motiv principal.

Copiii ucraineni din Danemarca care ar dori să rămână în țară au evidențiat sistemul de educație bun și oportunitățile viitoare disponibile. Un copil a declarat: „Aici, în Danemarca, am oportunități mai bune decât în Ucraina. Dacă merg la universitate, înțeleg că am un viitor bun aici, în Danemarca”. Un copil refugiat afgan din Grecia a spus: „Copiii din Grecia sunt susținuți de familia lor și merg la școală, apoi la universitate. Părinții te admiră. Ai familia ta. În Afganistan, copiii cresc în război. Am înțeles încă de la vârsta de șase ani că trebuie să muncesc pentru a întreține familia.”

Reprezentanții copiilor exprimă mai multă incertitudine decât copiii cu privire la întoarcerea acasă și doar puțini intenționează să facă acest lucru în viitorul apropiat. În timp ce peste jumătate dintre reprezentanții copiilor au declarat că speră să se întoarcă să locuiască în țara lor într-o zi, doar unul din douăzeci intenționează să facă acest lucru în următoarele 6 luni.

Claire Thomas / Save the Children

CONCLUZIE ȘI RECOMANDĂRI

Copiii caută să vină în Europa din multe motive și din diverse țări din întreaga lume. Unii vin pe trasee terestre, alții pe mare, unii vin singuri, iar alții cu familiile. Copiii care sosesc sunt de diferite vârste. Toți acești factori influențează experiența copiilor fugiți din țările lor în Europa și bunăstarea lor.

Foarte important, copiii implicați în această cercetare evidențiază obținerea siguranței ca parte importantă a experienței lor de a veni în Europa - absența bombardamentelor, a represiunii și a fricii asociate nu ar trebui subestimată. Acești copii arată că Europa poate și ar trebui să fie un refugiu pentru copiii care fug din țările lor de origine.

Cercetarea ilustrează, de asemenea, că politicile guvernelor europene pot avea un impact pozitiv semnificativ asupra sănătății mintale, bunăstării și integrării copiilor strămutați. Și că atâtor de mulți copii, inclusiv cei care au participat la această cercetare, li se refuză, în schimb, drepturile lor de bază, se confruntă cu violență la frontieră, discriminare, condiții inumane și servicii inadecvate, lucruri cărora ar trebui să li se pună capăt.

Opinia organizației Salvați Copiii este că fiecare copil fugit din țara sa trebuie să fie tratat cu demnitate, să-i fie satisfăcute nevoile esențiale și să i se respecte drepturile, și solicită guvernelor europene și UE:

1 Să extindă disponibilitatea serviciilor de sănătate mintală și de sprijin psihosocial pentru copiii migranți și refugiați și familiile acestora

- Serviciile ar trebui extinse în centrele de primire și în zonele și în municipalitățile care găzduiesc un număr mai mare de refugiați și migranți, inclusiv în școli. Serviciile ar trebui, acolo unde este posibil, să fie oferite în limbile proprii copiilor.
- Să recruteze și/sau instruiască specialiști suplimentari în domeniul sănătății mintale și al sprijinului psihosocial, inclusiv specialiști care împărtășesc limba și cultura copiilor refugiați și migranți.

Paul Wu / DEC

2 Să ofere protecție copiilor care caută siguranță în Europa

- Să reducă numărul de persoane care așteaptă o decizie cu privire la cererea lor de azil;
- Să scutească toți copiii, familiile lor și solicitanții de azil vulnerabili de procedurile de frontieră și de procedurile accelerate.
- Să efectueze determinări ale vârstei numai atunci când există motive semnificative pentru a se îndoii de vârsta unei persoane și să aplice prezumția de nevinovăție, tratând toate persoanele supuse evaluării vârstei drept copii până la încheierea procesului;
- Să simplifice procedurile de obținere a permiselor de ședere și a protecției internaționale pentru solicitanții de azil eligibili, în special pentru copii și familii;
- Să ofere copiilor refugiați și migranți și familiilor acestora acces la căi de migrație sigure, regulate și legale. Aceasta ar trebui să includă cote de acces pentru muncă, sponsorizări private, permise de studiu și vize umanitare
- În special pentru refugiații din Ucraina:
  - Să ofere acces la protecție și la permise de rezidență pe termen lung în UE refugiaților din Ucraina care au solicitat protecție în temeiul Directivei privind protecția temporară sau care fug din țară pentru prima dată, atâta timp cât ostilitățile sunt în desfășurare și până când se pot întoarce în siguranță. Țările europene din afara UE ar trebui să ofere protecții similare.

Claire Thomas / Save the Children

3 Să oprească violența de la granițele Europene

- Să retragă politicile și să stopeze practicile care duc la încălcări ale drepturilor copiilor, inclusiv respingerile ilegale, restricțiile privind accesul la azil și dependența de țări terțe pentru a externaliza găzduirea refugiaților;
- Să se asigure că toate politicile și operațiunile de frontieră sunt conforme cu legislația privind drepturile omului, inclusiv cu protecțiile specifice oferite copiilor și cu principiul nereturnării;
- Să stabilească un mecanism eficient și cu adevărat independent de monitorizare a frontierei și să se asigure că copiii refugiați și migranții care au fost victime ale violenței și torturii sau a altor rele tratamente comise de poliția de frontieră sau de alți oficiali de stat au acces la justiție.

4 Să prioritizeze unitatea familiei

- Să faciliteze reunirea familiilor separate de război și violență, inclusiv permițând copiilor refugiați separați de familie să se reunească cu cei mai apropiați membri ai familiei;
- Să permită reunificarea copiilor cu membri de familie prezenți în UE, inclusiv frații, dacă acest lucru este în interesul lor și îmbunătățirea proceselor de reunificare a familiei.

5 Să protejeze mai bine copiii neînsoțiți și separați de familie

- Să se asigure că copiii neînsoțiți și separați de familie au un drept neechivoc la ședere legală, de exemplu prin adoptarea unui permis de rezidență special;
- Să numească cu promptitudine un tutore pentru orice copil neînsoțit și separați de familie. Acesta ar trebui să fie un adult interesat și grijuliu, care este capabil să protejeze drepturile și interesele copilului.
- Să folosească îngrijirea rezidențială doar ca ultimă soluție și pentru cel mai scurt timp posibil și să consolideze îngrijirea pe bază de familie pentru copiii neînsoțiți și separați de familie. Aceasta poate include consolidarea unui sistem de plasament familial prin identificarea, instruirea și sprijinirea familiilor, în special pentru plasarea copiilor cu cerințe complexe.

6 Să nu aresteze copiii și să le permită libertatea de mișcare

- Să interzică detenția copiilor în migrație, deoarece detenția nu reprezintă niciodată interesul al copilului;
- Să renunțe la criteriile care desemnează țara de prima intrare ca responsabilă pentru cererile de azil;
- Să permită libertatea de mișcare copiilor aflați care fug din țara lor, atât pe teritoriile naționale, cât și pe teritoriul UE. Să asigure faptul că nu există sancțiuni sau pedepse dacă copiii sau familiile lor se angajează în așa-numitele „mișcări secundare”;
- Să scutească toți copiii, familiile lor și solicitanții vulnerabili de procedurile de frontieră și de procedurile accelerate care sunt în prezent în curs de negociere ca parte a Pactului UE privind migrația și azilul,

7 Să se asigure că toți copiii sunt la școală și primesc o educație de calitate

- Să ofere instruire pentru profesori și personalul școlii și să asiste profesorii la nivel de clasă cu privire la modul de integrare a sănătății mintale și a sprijinului psihosocial, la modul de predare pentru copii refugiați cu experiență lingvistică limitată și să furnizeze informații despre culturile și mediul de proveniență al copilului;
- Să angajeze profesori pregătiți suplimentar pentru școlile care au un număr mare de copii refugiați și să se asigure că există asistenți de predare transculturali pregătiți;
- Să ia în considerare nevoile și vulnerabilitățile individuale ale fiecărui copil refugiat și migrant, nevoi care ar putea include sprijin lingvistic, sprijin educațional sau economic, transport, articole de papetărie și articole personale, cum ar fi haine și încălțăminte;
- Să ofere informații clare copiilor și părinților/tutorilor acestora, într-o limbă pe care o înțeleg, despre procedurile pe care trebuie să le urmeze, mediul școlar și sistemul de învățământ;
- Să crească implicarea părinților refugiați și migranți cu privire la prezența la școală și la educația copiilor lor;
- Ministerele Educației ar trebui să revizuiască politicile școlare pentru a sprijini măsurile preventive împotriva hărțuirii, rasismului și discriminării și să creeze platforme pentru a sprijini eforturile de coeziune socială în școală;
- Mai precis pentru copiii din Ucraina, UE și guvernele europene ar trebui, împreună cu Ministerul Educației din Ucraina:
  - Să convină asupra recunoașterii învățământului finalizat în afara Ucrainei, dacă se reintră în sistemul ucrainean;
  - Să ofere timp în cadrul săptămânii școlare copiilor care frecventează școlile naționale pentru a urma cursuri online în programa ucraineană, cu accent pe subiectele de bază care nu sunt acoperite în programa națională a țării gazdă.

8 Să ofere ore de primire și activități extracurriculare pentru a îmbunătăți calitatea vieții copiilor, calitatea educației pe care o primesc și pentru a-i ajuta să se integreze în societățile gazdă.

- Să stabilească și să sprijine activități adecvate în timpul verii pentru a pregăti noii copii să se înscrie în școli, inclusiv prin programe de învățare a limbii și de legături între limbi, de recuperare, de furnizare de sprijin în ceea ce privește sănătatea mintală și sprijin psihosocial (eng. MHPSS) și să sprijine copiii deja înscriși să rămână în sistemul de educație.
- Să creeze oportunități de coeziune socială cu comunitățile gazdă ale copiilor prin activități școlare extracurriculare și excursii școlare organizate și oferirea de finanțare pentru activitățile informale (artiști și meșteșuguri, sport, spații publice). Să implice copiii în alcătuirea unor astfel de inițiative.
- Să lucreze cu asociații comunitare, sportive și de voluntariat pentru a oferi activități de agrement și hobby-uri copiilor migranți și refugiați
- Să îmbunătățească diseminarea informațiilor despre inițiativele și serviciile disponibile, cum ar fi activități sportive sau culturale gratuite, către copiii refugiați și migranți și familiile acestora.

NOTE FINALE

- 1 Toate sunt disponibile la Centrul de resurse pentru drepturile copilului al organizației Salvați Copiii, <https://resourcecentre.savethechildren.net/>
- 2 De exemplu, un raport comun al UNHCR, UNICEF și IOM evidențiază că cele mai bune date comparabile disponibile despre copiii migrați din sistemele naționale de învățământ din Europa se găsesc în baza de date a „Programului pentru evaluarea internațională a elevilor” (PISA), care permite compararea între trei categorii – copii născuți nativi, migrați din prima generație și migrați din a doua generație. Vezi *Access to education for refugee and migrant children in Europe*, UNHCR, UNICEF and IOM, 2019 <https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2019/09/Access-to-education-europe-19.pdf>
- 3 Bosnia și Herțegovina, Danemarca, Grecia, Italia, Lituania, Țările de Jos, Polonia, România, Suedia, Serbia și Regatul Unit
- 4 Naționalitatea lipsește în 12% dintre răspunsuri.
- 5 Potrivit unei meta-analize, a existat „o prevalență estimată de 22,71% pentru sindromul de stres posttraumatic (PTSD), 13,81% pentru depresie și 15,77% pentru tulburările de anxietate în rândul copiilor refugiați și solicitanți de azil din întreaga lume în perioada 2003-2018”. vezi *Systematic Review and Meta-analysis* (trad. *Revizuirea sistematică și meta-analiză: The Prevalence of Mental Illness in Child and Adolescent Refugees and Asylum Seekers* (trad. *Prevalența bolilor mintale la copiii și adolescenții refugiați și solicitanți de azil*), Blackmore et al, Jurnalul Academiei Americane de psihiatria copiilor și adolescenților, noiembrie 2019, [https://www.jaacap.org/article/S0890-8567\(19\)32175-6/fulltext](https://www.jaacap.org/article/S0890-8567(19)32175-6/fulltext)
- 6 Un studiu recent asupra copiilor refugiați din țările nordice a evidențiat „rate înalte de prevalență a afecțiunilor hematologice, cum ar fi anemia și diferite infecții, cum ar fi hepatita cronică B și tuberculoza latentă”. *A systematic review of studies on resilience and risk and protective factors for health among refugee children in Nordic countries* (trad. *O evaluare sistematică a studiilor de reziliență și risc și a factorilor protectori ai sănătății în cazul copiilor refugiați din țările nordice*), European Child & Adolescent Psychiatry, aprilie 2022 <https://link.springer.com/article/10.1007/s00787-022-01975-y>
- 7 „29,4% dintre respondenții la sondaj prezintă simptome care indică un posibil sindrom PTSD (15,9%) sau un sindrom complex PTSD (13,5%). Acest grup are o stare mentală mai degradată, o deficiență funcțională mai mare și o probabilitate mai mare de consum problematic de alcool”, vezi *Fordrevne Ukrainere I Danmark*, Karstoft et al, Institut for Psykologi, Kobenhavns Universitet, 2023 <https://dignity.dk/wp-content/uploads/Fordrevne-ukrainere-i-Danmark.pdf>
- 8 *Hidden Hardship: 1 Year Living in Forced Displacement for Refugees from Ukraine* (trad. *Dificultățile ascunse: 1 an de strămutare forțată pentru refugiații din Ucraina*, Consiliul norvegian pentru refugiați, p.38 <https://www.nrc.no/resources/reports/hidden-hardship>,
- 9 O creștere față de sondajul de anul trecut realizat de Salvați Copiii. *This is my life* (trad. *Aceasta este viața mea*), p.11.
- 10 *Wherever we go, someone does us Harm: Violence against refugee and migrant children arriving in Europe through the Balkans* (trad. *Oriunde mergem, cineva ne face rău: Violența împotriva copiilor refugiați și migrați care sosesc în Europa prin Balcani*, Salvați Copiii), 2022. p.72 <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/Wherever%20we%20go%20someone%20does%20us%20harm.pdf>
- 11 *“This is My Life, and I Don’t Want to Waste a Year of it”: The experiences and wellbeing of children fleeing Ukraine* (trad. *„Aceasta este viața mea, și nu vreau să-mi irosec un an din ea”: experiențele și calitatea vieții copiilor care fug din Ucraina*), Salvați Copii, noiembrie 2022 p.11, <https://resourcecentre.savethechildren.net/mDuT08/>
- 12 *Experiences, Needs and Aspirations of Children, Adolescents and Caregivers Displaced from Ukraine* (trad. *Experiențele, nevoile și aspirațiile copiilor, adolescenților și reprezentanții copiilor strămutați din Ucraina*), Inițiativele IMPACT și Salvați Copiii, <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Experiences-Needs-and-Aspirations-of-Children-Adolescents-and-Caregivers-Displaced-from-Ukraine-1.pdf/>
- 13 *Mental Health and Psychosocial Support (MHPSS) for Children, Adolescents and their Families* (trad. *Sănătatea mintală și sprijin psihosocial pentru copii, adolescenți și familiile lor*), Salvați copii, 2021. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/sc_mhpss_policy_statement_final_signed_off_september_2021_formatted.pdf/
- 14 Această disponibilitate de a vorbi atunci când au nevoie poate explica proporția mai mare de copii din Ucraina care raportează că au trăit emoții dificile.
- 15 *Experiences, Needs and Aspirations of Children, Adolescents and Caregivers Displaced from Ukraine* (trad. *Experiențele, nevoile și aspirațiile copiilor, adolescenților și reprezentanții copiilor strămutați din Ucraina*), Inițiativele IMPACT și Salvați Copiii <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Experiences-Needs-and-Aspirations-of-Children-Adolescents-and-Caregivers-Displaced-from-Ukraine-1.pdf/>
- 16 *“It is cool here, no doubt about it... but home is home.” Exploring the subjective wellbeing of children and adolescents living in Poland in the face of the war in Ukraine* (trad. *„E tare aici, nici o îndoială... dar acasă e acasă.” Explorarea calității subiective a vieții copiilor și adolescenților care locuiesc în Polonia față în față cu războiul din Ucraina”), Salvați Copiii, Plan Internațional, UNICEF, noiembrie 2023, pp.5 și 22 <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/lt-is-cool-here-no-doubt-about-it.-but-home-is-home.-FINAL-EN.pdf/>*
- 17 *Systematic Review and Meta-analysis: The Prevalence of Mental Illness in Child and Adolescent Refugees and Asylum Seekers* (trad. *Revizuire sistematică și meta-analiză: Prevalența bolilor mintale la copiii și adolescenții refugiați sau în căutare de azil*), Blackmore et al, Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, noiembrie 2019, [https://www.jaacap.org/article/S0890-8567\(19\)32175-6/fulltext](https://www.jaacap.org/article/S0890-8567(19)32175-6/fulltext)
- 18 *Refugee children’s mental health and development – A public health problem in Europe* (trad. *Sănătatea mintală și dezvoltarea copiilor refugiați – O problemă de sănătate publică în Europa*), Montgomery, E. (2022). *Torture Journal*, 32(1-2), 163–171. <https://tidsskrift.dk/torture-journal/article/view/131756>
- 19 *Safe for Some: Europe’s selective welcome to children on the move* (trad. *Siguranță pentru unii: Primirea selectivă a Europei pentru copii fugiți din țările lor*), Salvați copii, 2023 <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Safe-for-some-Europes-selective-welcome-final-designed.pdf/>
- 20 Copiii ucraineni care au răspuns au fost mai degrabă de sex feminin (49% față de 15%), mai tineri (79% sub 16 ani față de 24%), locuiau cu familia în apartament sau case (83% față de 25%) și era mai puțin probabil să locuiască neînsoțiți în centre de primire (0% față de 49%), să fie în tranzit (5% față de 40%) și să fie copii neînsoțiți sau separați (3% față de 68%). O proporție mai mare de copii ucraineni au raportat că au călătorit cu un părinte (92% față de 28%) sau cu alți membri ai familiei (18% față de 7%) și mai puțini au călătorit singuri (0% față de 39%) sau cu un grup de prieteni (2% vs. 23%).
- 21 *Historically bad: new EU Pact on Migration and Asylum normalises rights violations and endangers children* (trad. *Un rău istoric: noul pact UE asupra migrației și azilului normalizează încălcarea drepturilor și pune copiii în pericol*), Salvați Copiii, 20 decembrie 2023 <https://www.savethechildren.net/news/historically-bad-new-eu-pact-migration-and-asylum-normalises-rights-violations-and-endangers>
- 22 *Vezi A Pact that works is a Pact that works for children* (trad. *Un pact care funcționează pentru copii*), Salvați copii <https://savethechildreneu.exposure.co/eu-migration-asylum-pact>
- 23 *NGOs mark one year since activation of the Temporary Protection Directive and call for continued support to refugees from Ukraine* (trad. *ONG-urile marchează un an de la activarea Directivei de protecție temporară și cer sprijin continuu pentru refugiații din Ucraina*), martie 2023, Salvați Copiii și a. <https://reliefweb.int/report/world/ngos-mark-one-year-activation-temporary-protection-directive-and-call-continued-support-refugees-ukraine>
- 24 *Ukraine Refugee Situation, Operational Data Portal* (trad. *Situația refugiaților ucraineni, portalul datelor operaționale*), UNHCR (accesat 27 noiembrie 2021) <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location>
- 25 3,918,510 în ianuarie 2023, comparativ cu 4,186,185 în septembrie, o creștere de 267,675 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM/default/bar?lang=en Prin comparație, spre sfârșitul lui noiembrie 2023, UNHCR înregistrase 246,353 sosiri pe uscat și pe mare în Cipru, Grecia, Italia, Malta și Spania <https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean>
- 26
- 27 *27 organisations welcome EU decision to extend temporary protection for refugees fleeing Ukraine* (trad. *27 organizații aplaudă decizia UE de a extinde protecția temporară pentru refugiații fugiți din Ucraina*), Salvați Copiii și a., 28 septembrie 2023 <https://www.savethechildren.net/node/2938>
- 27 *Temporary protection: 18 months in force, 18 to go – and then? (trad. Protecția temporară: 18 luni în forță, 18 rămase - și după?)* Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor privind Migrația, 2023 <https://reliefweb.int/report/world/temporary-protection-18-months-force-18-go-and-then>
- 28 *Wherever we go, someone does us Harm: Violence against refugee and migrant children arriving in Europe through the Balkans* (trad. *Oriunde mergem, cineva ne face rău: Violența împotriva copiilor refugiați și migrați care sosesc în Europa prin Balcani*), Salvați Copiii, 2022 <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/Wherever%20we%20go%20someone%20does%20us%20harm.pdf>
- 29 *Girls on the Move in North Africa* (trad. *Fete fugite din țara lor din Africa de Nord*), Salvați Copiii, 2023 <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/girls-on-the-move-in-north-africa/>
- 30 *Refugee and Migrant Children via Mixed Migration Routes in Europe Accompanied, Unaccompanied and Separated: Overview of Trends January to December 2022* (trad. *Copii refugiați și migrați pe rutele mixte de migrație, neînsoțiți și separați: Privire generală și tendințe din ianuarie până în decembrie 2022*), UNHCR, UNICEF and IOM, 2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/103910>
- 31 Un fapt interesant, 12.3% dintre reprezentanții copiilor și 7.8% dintre adulți au ales „Prefer să nu răspund” la întrebarea despre discriminare.
- 32 *Refugee Education in Europe: Learning after Lockdown* (trad. *Educația refugiaților în Europa: Învățământul după perioada interdicțiilor de deplasare*), UNHCR iulie 2022, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/94180>
- 33 *Experiences, Needs and Aspirations of Children, Adolescents and Caregivers Displaced from Ukraine* (trad. *Experiențele, nevoile și aspirațiile copiilor, adolescenților și reprezentanții copiilor strămutați din Ucraina*), Inițiativele IMPACT și Salvați Copiii, <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Experiences-Needs-and-Aspirations-of-Children-Adolescents-and-Caregivers-Displaced-from-Ukraine-1.pdf/>
- 34 *“Without papers there is no life”: Legal barriers in access to protection for unaccompanied children in Greece* (trad. *„Fără acte nu e viață”: bariere legale pentru accesul la protecție pentru copiii neînsoțiți*), Consiliul grec pentru refugiați și Salvați Copiii Internațional (2023), https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/No_paper_no_life.pdf
- 35 *Children in Greece without documents, children still at risk* (trad. *Copiii în Grecia fără documente, copii aflați încă sub risc*), Comunicat de presă comun al mai multor ONG-uri, 14 martie 2023 <https://www.gcr.gr/en/news/press-releases-announcements/item/2113-children-in-greece-without-documents-children-still-at-risk>
- 36 *Navigating irregularity: the impact of growing up undocumented in Europe* (trad. *Navigarea neregularității: impactul creșterii fără documente legale în Europa*), PICUM, 2021 https://picum.org/wp-content/uploads/2021/03/Navigating-Irregularity_EN.pdf. Vezi și *Teach us for what is coming: The transition into adulthood of unaccompanied minors in Europe* (trad. *Pregătiți-ne pentru viitor: tranziția minorilor neînsoțiți către viața de adult în Europa*), Oxfam 2021 <https://www.oxfam.org/en/research/teach-us-what-coming>

- 37 Începând din 2019, doar șapte state membre UE au recunoscut explicit dreptul copiilor migranți fără acte la educație formală de bază (Belgia, Bulgaria, Finlanda, Italia, Țările de Jos, Spania, și Suedia) în timp ce trei state membre limitează în mod explicit dreptul la școlarizare (Ungaria, Letonia și Lituania).
- 38 *Experiences, Needs and Aspirations of Children, Adolescents and Caregivers Displaced from Ukraine* (trad. *Experiențele, nevoile și aspirațiile copiilor, adolescenților și reprezentanții copiilorlor strămutați din Ucraina*), Inițiativele IMPACT și Salvați Copiii, <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Experiences-Needs-and-Aspirations-of-Children-Adolescents-and-Caregivers-Displaced-from-Ukraine-1.pdf/>
- 39 Salvați Copiii a urmărit cu centrul în care copilul este cazat în lunile următoare discuției de grup, iar copilul a fost reunit cu fratele ei pe 6 decembrie 2023.
- 40 *Psychische Belastung bei unbegleiteten und begleiteten Flüchtlingen im Kindes- und Jugendalter in Deutschland* (trad. *Stresul psihologic în rândul refugiaților neînsoțiți și însoțiți la copii și adolescenți în Germania*), Annellen Höltermann, Florian Scharf, Georg Romer și Birgit Möller-Kallista, *Zeitschrift für Kinder- und Jugendpsychiatrie und Psychotherapie*, 51:5, februarie 2022 <https://econtent.hogrefe.com/doi/full/10.1024/1422-4917/a000855>
- 41 *Living in a box: Psychosoziale Folgen des Lebens in Sammelunterkünften für geflüchtete Kinder* (trad. *Consecințele psihosociale ale trăirii în locuințe colective pentru copii refugiați*), BafF, 2020 (în germană) https://www.baff-zentren.org/wp-content/uploads/2020/05/BAFF_Living-in-a-box-Kinder-in-Ankerzentren.pdf
- 42 **RAPPORT OM BØRNEENES TRIVSEL PÅ UDREJSECENTER AVNSTRUP**
Et øjebliksbillede. Røde Kors (2023)
- 43 *A tide of self-harm and depression: The EU-Turkey Deal's devastating impact on child refugees and migrants* (trad. *Un val de autotăvănare și depresie: Efectul devastator al pactelor dintre UE și Turcia privitor la copii refugiați și migranți*), Salvați Copiii, 2017 <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/emergency-response/a-tide-of-self-harm-and-depression.pdf>
- 44 *Greek Refugee Education Coordinators Open Letter* (trad. *Scrisoare deschisă a Coordonatorilor greci privind Educația Refugiaților*), 2023 (în greacă) https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/416406_ekpaideysi-prosfygopoylon-sos-apo-syntonistes-ekpaideysis-gia-kleistes-domes
- 45 *Cross-cutting analysis: Migrant children and communities in a transforming Europe* (trad. *Analiză în secțiune; copiii migranți și comunitățile într-o Europă în tranformare*), MICREATE Consortium, 2022, https://www.micreate.eu/wp-content/img/pdf/D9.1_SK.pdf
- 46 *Access to education for refugee and migrant children in Europe* (trad. *Acces la educație pentru copii migranți și refugiați din Europa*), UNHCR, UNICEF și IOM, 2019 <https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2019/09/Access-to-education-europe-19.pdf>
- 47 "Unele fete au descris că excelează la școală în țările lor de origine, dar au fost presate să renunțe, cel mai adesea pentru a se căsători, dar uneori pentru a oferi sprijin financiar familiilor lor" *Girls on the Move North Africa* (trad. *Fete care au fugit din țările lor - Africa de Nord*), Salvați Copiii p.26 <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Girls-On-the-Move-2023.pdf/>
- 48 *The Price of Hope: Funding education for the world's refugee children* (trad. *Prețul speranței; bazele educației pentru copiii refugiați ai lumii*), Salvați Copiii, 2023 <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/The-Price-of-Hope-Report-2023-1.pdf/>
- 49 Directiva 2013/33/UE, Articolul 14.2 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0033>
- 50 *Access to education for refugee and migrant children in Europe* (trad. *Acces la educație pentru copii migranți și refugiați din Europa*), UNHCR, UNICEF și IOM, 2019 <https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2019/09/Access-to-education-europe-19.pdf>
- 51 Aproximativ 250.600 din cei 390.000 de copii și adolescenți de vârstă școlară care au fugit de războiul din Ucraina, vezi *Prioritizing school enrolments for Ukraine refugee children in Moldova, Poland and Romania* (trad. *Prioritizarea înscrierii la școală pentru copiii refugiați din Ucraina în Moldova, Polonia și România*), Salvați Copiii, NRC, World Vision, Plan International, septembrie 2023 <https://reliefweb.int/report/poland/joint-statement-prioritizing-school-enrolments-ukraine-refugee-children-moldova-poland-and-romania>
- 52 *Vezi UK Illegal Migration Bill: UN Refugee Agency and UN Human Rights Office warn of profound impact on human rights and international refugee protection system* (trad. *Legea privind migrația ilegală din Marea Britanie: Agenția ONU pentru Refugiați și Oficiul ONU pentru Drepturile Omului avertizează cu privire la impactul profund asupra drepturilor omului și asupra sistemului internațional de protecție a refugiaților*, iulie 2023 <https://www.unhcr.org/uk/news/speeches-and-statements/uk-illegal-migration-bill-un-refugee-agency-and-un-human-rights-office>
- 53 Statisticiei Centrului de vize și imigrare al Marii Britanii (UK Home Office) disponibilă la <https://www.gov.uk/government/statistics/immigration-system-statistics-year-ending-june-2023/how-many-people-do-we-grant-protection-to>.
- 54 *Home Office asylum delays worse for unaccompanied children since 2015 with Albanian children most affected* (trad. *Întârzierile în acordarea azilului din partea Centrului de vize și imigrare, într-o situație mai proastă din 2015, afectându-i cel mai tare pe copii albanezi*), MiCLU, decembrie 2022 <https://miclu.org/blog/home-office-asylum-delays-worse-for-unaccompanied-children-since-2015-with-albanian-children-most-affected>
- 55 Schema de relocări a copiilor vulnerabili (VCRS), schema Dubs sau chiar Dublin nu mai funcționează în Regatul Unit, iar numărul de relocări a fost foarte scăzut. Au fost 904 persoane care au beneficiat de protecție prin scheme de relocare în anul încheiat în iunie 2023. Acest număr este cu 44% mai mic față de anul precedent. *Ibid.*
- 56 Guvernul Marii Britanii a introdus anterior limite privind detenția copiilor separați de familie, a femeilor însărcinate și a familiilor cu copii, recunoscând riscurile profunde și impactul pe termen lung al detenției asupra imigranților, în special asupra copiilor. Vezi *Leading medical bodies sound alarm over putting refugee children behind bars* (trad. *Corpurile medicale principale trag alarma asupra detenției copiilor refugiați*) - Refugee Council, iunie 2023, <https://www.refugeecouncil.org.uk/latest/news/leading-medical-bodies-sound-alarm-over-putting-refugee-children-behind-bars/>
- 57 *Vezi, Age Assessment in Europe* (trad. *Evaluarea vârstei în Europa*), Consiliul European privind Refugiații și Exilații (ECRE), decembrie 2022 <https://ecre.org/wp-content/uploads/2023/01/Legal-Note-13-FINAL.pdf>
- 58 *This is my life* (trad. *Aceasta este viața mea*), Salvați Copiii p.4, <https://resourcecentre.savethechildren.net/mDuT108/>
- 59 "It is cool here, no doubt about it... but home is home." *Exploring the subjective wellbeing of children and adolescents living in Poland in the face of the war in Ukraine* (trad. *„E tare aici, nici o îndoială... dar acasă e acasă.” Explorarea calității subiective a vieții copiilor și adolescenților care locuiesc în Polonia față în față cu războiul din Ucraina*), Salvați Copiii, Plan International, UNICEF, noiembrie 2023, p.26 <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/It-is-cool-here-no-doubt-about-it-but-home-is-home-FINAL-EN.pdf/>
- 60 "When children with a refugee background meet school" (trad. *Când copiii refugiați se întâlnesc școala*) 2018 Salvați Copiii Danemarca .
- 61 *Must do Better: Grading the Greek government's efforts on education for refugee children* (trad. *Trebuie să facem lucrurile mai bine: Evaluarea eforturilor guvernului grec pentru educarea copiilor refugiați*), Salvați Copiii, Consiliul Grec pentru Refugiați, Terre des hommes, 2022 <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/must-do-better-grading-the-greek-governments-efforts-on-education-for-refugee-children/>
- 62 *Fra Ukrain til Danmark: En kvalitativ analyse af, hvordan børn og familier på flugt fra Ukraine oplever modtagelsen* (trad. *Din Ucraina până în Danemarca: O analiză calitativă a modului în care copiii și familiile care fug din Ucraina trăiesc primirea*), Ramboll, 2023 (în daneză) <https://cfu.via.dk/-/media/cfu-ny/faglig-inspiration/dansk-som-andetsprog/dokumenter/fra-ukraine-til-danmark-ramboll-rapport2023.pdf>
- 63 *Ukrainische Geflüchtete in Deutschland. Erhebungen zur Zielgruppe und zu kommunalen Betreuungs- und Unterstützungsstrukturen* (trad. *Refugiații ucraineni în Germania. Sondaje asupra grupului țintă și asupra structurilor municipale de îngrijire și sprijin*), Deutsches Jugendinstitut, 2023 (în germană) https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2023/Zwischenbericht_Ukraineforschung_am_DJI.pdf
- 64 *Experiences, Needs and Aspirations of Children, Adolescents and Caregivers Displaced from Ukraine* (trad. *Experiențele, nevoile și aspirațiile copiilor, adolescenților și reprezentanții copiilorlor strămutați din Ucraina*), Inițiativele IMPACT și Salvați Copiii, <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Experiences-Needs-and-Aspirations-of-Children-Adolescents-and-Caregivers-Displaced-from-Ukraine-1.pdf/>
- 65 *Access to education for refugee and migrant children in Europe* (trad. *Accesul la educație pentru copii refugiați și migranți din Europa*), UNHCR, UNICEF and IOM, 2019 <https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2019/09/Access-to-education-europe-19.pdf> and PICUM (2023), *Access to Early Childhood Education and Care for Undocumented Children and Families - Obstacles and Promising Practices*.
- 66 *Cross-cutting analysis: Migrant children and communities in a transforming Europe* (trad. *Analiză în secțiune: copiii migranți și comunitățile într-o Europă în tranformare*), MICREATE Consortium, 2022, https://www.micreate.eu/wp-content/img/pdf/D9.1_SK.pdf
- 67 Aceasta a fost, de asemenea, o descoperire cheie într-un alt studiu descoperit din Danemarca, vezi *Fra Ukrain til Danmark: En kvalitativ analyse af, hvordan børn og familier på flugt fra Ukraine oplever modtagelsen* (trad. *Din Ucraina până în Danemarca: o analiză calitativă a modului în care copiii și familiile care fug din Ucraina trăiesc primirea*), Ramboll, 2023 (în daneză) <https://cfu.via.dk/-/media/cfu-ny/faglig-inspiration/dansk-som-andetsprog/dokumenter/fra-ukraine-til-danmark-ramboll-rapport2023.pdf>
- 68 Aceste cifre vin împreună cu 38% care raportează că se simt mai puțin fericiți, vezi secțiunea 1 de mai sus. Rețineți că 20% dintre copiii care au răspuns au raportat că s-au simțit „aproximativ la fel”, iar 8% au răspuns fie „prefer să nu spună”, fie „nu știu”.
- 69 *Ce anume modelează solidaritatea în UE? From compassion to solidarity fatigue: factors sustaining or eroding solidarity towards refugees, asylum seekers and other migrants* (trad. *De la compasiune la o solidaritate oboșită: factori care susțin sau erodează solidaritatea față de refugiați, solicitanți de azil și alți migranți*), De Leur J., Icardi R., Kajander N., Seiger F., Tintori G., Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2023. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1ace992-51dc-11ee-9220-01aa75ed71a1>
- 70 *Negative media portrayals of immigrants increase ingroup favoritism and hostile physiological and emotional reactions*, Conzo, P., Fucchi, G., Anfossi, L. et al, August 2021 <https://www.nature.com/articles/s41598-021-95800-2#Sec2>
- 71 *Racism and Human Rights: Refugees, Asylum seekers, Migrants and Internally Displaced Persons, Human Rights Watch* <https://www.hrw.org/legacy/campaigns/race/refugeepresskit.html>
- 72 *Experiences, Needs and Aspirations of Children, Adolescents and Caregivers Displaced from Ukraine* (trad. *Experiențele, nevoile și aspirațiile copiilor, adolescenților și reprezentanții copiilorlor strămutați din Ucraina*), Inițiativele IMPACT și Salvați Copiii <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Experiences-Needs-and-Aspirations-of-Children-Adolescents-and-Caregivers-Displaced-from-Ukraine-1.pdf/>
- 73 *Hidden Hardship: 1 Year Living in Forced Displacement for Refugees from Ukraine*, Consiliul norvegian pentru refugiați, p.39 <https://www.nrc.no/resources/reports/hidden-hardship>

Dalius Pacevičius / Save the Children

Save the Children

Publicat de

Salvați Copiii Internațional
Casa Sfântului Vincent
Strada Orange nr. 30
Londra
WC2H 7HH
Regatul Unit
+44 (0)20 3272 0300
www.savethechildren.net

Prima publicare: ianuarie 2024

© Save the Children 2024

Această publicație este protejată de drepturi de autor, dar poate fi reprodusă prin orice metodă fără plată, în scopuri didactice, dar nu pentru revânzare. Pentru copierea în orice alte circumstanțe, este necesară o copie prealabilă în scris trebuie să se obțină o autorizație prealabilă de la editorului, iar o taxă poate fi plătită.